

DOKUMENTUMOK

A SZOMSZÉDOS ÁLLAMOKBAN ÉLŐ MAGYAROKAT MEGILLETŐ EGYES KEDVEZMÉNYEKRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY KONCEPCIÓJA

A Magyar Köztársaság és a határain kívül élő magyarság együttműködéséről, a határon túli magyarok jogállásáról szóló törvényjavaslat előkészítésével kapcsolatos feladatokról szóló 2041/2000. (III. 8.) Korm. határozat 1. pontja szerint 2000. június 30-i határidővel el kell készíteni a törvényjavaslat koncepcióját és szakmai tervezetét. Ennek végrehajtására a Külügyminisztérium és a Határon Túli Magyarok Hivatala (a továbbiakban: HTMH) az alábbi, az Igazságügyi Minisztériummal és a Belügyminisztériummal egyeztetett koncepciót terjeszti elő.

A koncepció kidolgozásának az az indoka, hogy a hatályos magyar szabályozásban nincsen olyan átfogó és általános törvény, amely rendezné a határon túli magyarok helyzetének a kérdését. Az átfogó törvényi szabályozást indokolja továbbá, hogy egy nemrégiben elkészült tanulmány szerint a határon túli magyarokat érintő különböző szintű jogszabályok száma jelenleg megközelíti a 150-et.

A kormány programja szerint meg kell teremteni a határon túli magyarság és Magyarország kapcsolatának átfogó szervezeti és jogi kereteit. A magyar állam és a határon túli magyar szervezetek közötti rendszeres és intézményes párbeszéd kialakítására és fenntartására jött létre a Magyar Állandó Értekezlet (a továbbiakban: MÁÉRT).

A MÁÉRT megalakulásával megteremtődtek az alapvető szervezeti feltételei a szomszédos államokban élő magyarokat megillető egyes kedvezményekről szóló törvény (a továbbiakban: a Törvény) megalkotásának. A MÁÉRT résztvevői között szerepelnek a megalkotandó Törvény személyi hatálya által érintett szomszédos országokban élő magyarok szervezeteinek, pártjainak, továbbá a magyarországi Parlament pártjainak és a magyar kormánynak a képviselői is. A MÁÉRT szervezeti keretén belül a MÁÉRT szakbizottságai elkészítették előzetes javaslataikat, amelyeket a jelen koncepció kidolgozásánál figyelembe vettünk.

1. A koncepció szerint a Törvény célja, hogy elősegítse a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek nemzeti identitásának megőrzését, szellemi és anyagi gyarapodását, összhangban a Magyar Köztársaság al-

kormányos kötelezettségével. Ezt a célt a Törvény úgy kívánja szolgálni, hogy egyben elősegíti a szomszédos államokban élő magyarok szülőföldön maradását is.

2. A koncepció elvi alapjai összhangban állnak a Magyar Köztársaság Alkotmánya 6. § (3) bekezdésében foglalt alapelvvel, amely deklarálja a Magyar Köztársaság felelősségvisselését és kötelezettségvállalását a határon túli magyarokért. E felelősség körében, valamint meghatározott személyi körben a Törvény bizonyos kedvezményeket nyújtana, amelyeket meghatározott feltételekkel lehetne igénybe venni. Az egyes kedvezményeket az alábbi koncepció röviden ismerteti, a részleteket az egyes tárcák dolgozzák ki az alábbiak alapján.

3. A koncepcióban megfogalmazott célok a szomszédos országokban élő magyaroknak juttatott egyes kedvezmények meghatározása mellett általánosabb érvényű célt is szolgálnak: hozzájárulnak Magyarország közvetlen környezete politikai és gazdasági stabilitásának megszilárdításához, s ily módon elősegítik Magyarország csatlakozását az Európai Unióhoz, valamint az egész közép- és kelet-európai térség közeledését az euroatlanti szervezetekhez.

4. A megalkotandó Törvény a Magyar Köztársaság sajátos helyzetéből adódóan és összhangban az Alkotmány 6. § (3) bekezdésében megfogalmazott alapelvvel, meghatározott személyi körben és feltételekkel, jogszabályban rögzített kedvezményeket nyújtana Magyarországon olyan személyeknek, akik nem magyar állampolgárok, és állandó lakhelyük sem Magyarországon van.

5. A megalkotandó Törvény jellegét tekintve kerettörvény, amelyben elsősorban a témával kapcsolatos alapvető, elvi jellegű szabályok kapnának helyet. Ugyanakkor törekedni kell arra, hogy a Törvény az egyes területeken tartalmazza a lehető legkonkrétabb szabályozásokat. A Törvény előkészítésével párhuzamosan át kell tekinteni mindazokat a jogszabályokat, amelyek a Törvényben rögzítettek végrehajtását biztosítják, és el kell végezni a szükséges jogszabály-rendezési (deregulációs) feladatokat. A Törvény a fenti áttekintés alapján határozná meg és adná meg a megfelelő felhatalmazásokat a kormánynak és az egyes minisztériumoknak.

6. A Törvény egyik sarkalatos pontja a személyi hatály meghatározása. A Törvény a Romániában, a Szlovák Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, az Ukrajnában, a Horvát Köztársaságban, a Szlovén Köztársaságban és az Osztrák Köztársaságban állandó lakhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú magyarokra terjedne ki. A koncepció

ció világosan különbséget tesz a határon túli magyarok mint azonos szabályozási körbe tartozó jogalanyok között aszerint, hogy az illető személy a szomszédos országokban élő nemzeti kisebbségi magyarok, vagy a világban más földrajzi térségben élő magyarok (a diaszpóra) csoportjába tartozik. A megkülönböztetés alapjául a következő indokok szolgálnak: a szomszédos országokban jelenleg élő magyarság, illetve a jelenleg ott élő magyarok felmenői a párizsi békeszerződések folytán akarataikon kívül kerültek kisebbségi sorba; a magyarság az úgynevezett utódállamokban él nagy számban és földrajzilag pontosan meghatározható területen. A koncepció figyelemmel van arra a speciális helyzetre, ami az Ausztriában élő magyarokra jellemző.

A koncepció általános elvéből kiindulva olyan megoldásokat kellene alkalmazni, melyek a jogalanyok szülőföldjükön maradását szorgalmazzák, és nem támogatják Magyarországra történő áttelepülésüket. Ezért e jogok gyakorlásából ki kell zárni azokat, akik már magyar állampolgárok, vagy akik magyarországi bevándorlásukat kezdeményezték. A koncepció tehát a szomszédos országokban élő magyarok között is további megkülönböztetést tesz aszerint, hogy kezdeményezik-e Magyarországra történő bevándorlásukat, vagy sem. A szabályozás szempontjából ebben az esetben is azonos csoportnak minősülő személyi köréről van szó.

A megkülönböztetés indoka ebben az esetben a következő: az Alkotmány 6. § (3) bekezdése alapján az állami felelősség azokkal a magyarokkal kapcsolatban áll fenn, akik a határainkon kívül élnek. A határon túli magyarok körébe a formális megközelítés alapján sem illeszthető be az, aki a bevándorlását kezdeményezi, hiszen ennek feltétele az, hogy az illető már Magyarországon éljen. A vonatkozó kérelem benyújtása azon az egyéni döntésen alapul, hogy az illető a továbbiakban a Magyar Köztársaságban képzei el a jövőjét. A bevándorlást vagy a honosítást kezdeményezők feltétlenül elkülöníthető csoportot képeznek. A megkülönböztetés abban a függő jogi helyzetben is indokolt, amikor a kérelem elbírálása még nem történt meg.

A külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásukról szóló 1993. évi LXXXVI. tv. (a továbbiakban: Idiv.) zárja ki a bevándorlási engedély benyújtásának a lehetőségét olyan kérelmezők esetében, akik a Törvény alapján biztosított kedvezményeket igénybe veszik. A bevándorlási kérelem benyújtásával a kérelmező joga a Törvény által biztosított, egyénként igénybe vehető kedvezményekhez megszűnik. A kedvezmény igénybevételét célzó eljárás során a személynek nyilatkoz-

nia kell, nyújtott-e be bevándorlási kérelmet. A bevándorlásukat kedvezményezőket a Törvény által biztosított kedvezményekből történő kizáráson túl semmiféle hátrány nem érheti. Az erre vonatkozó rendelkezések az Idtv.-be építhetők be, tekintettel az Idtv.-nek a közösségi normákkal való teljes jogharmonizációja megteremtését célzó jelenleg folyó kodifikációs munkára.

Az érintetteket azonban a jogosultság alapján kedvezményes tartózkodási jog illetné meg Magyarországon. Ennek hiányában ugyanis, figyelemmel az uniós követelmények szerint folyamatosan szigorodó idegenrendészeti szabályokra, az érintettek, bár a Törvény szerint jogosultak lennének, nem vehetnék igénybe a kedvezményeket, mert az idegenrendészeti követelményeket nem tudnák teljesíteni. A kedvezményes tartózkodási jogra vonatkozó rendelkezéseket az Idtv. végrehajtási jogszabályaiba kell beépíteni.

7. Annak eldöntésében, hogy ki „magyar”, tehát ki számít jogosultnak, nem a magyar állam, hanem az a határon túli magyar közösség az illetékes, amelyben a kérdéses identitású személy él. A kedvezményekre való jogosultság feltételét az képezné, hogy aki a kedvezményeket igénybe kívánja venni, rendelkezék a szomszédos államokban törvényesen bejegyzett társadalmi szervezet ajánlásával. Egy államból csak egy társadalmi szervezet adhat ajánlást. A társadalmi szervezet az ajánlást a kérelmező személy magyarsághoz való tartozása alapján állítja ki, egyéb szempontokat nem vizsgálhat. A társadalmi szervezetek az ajánlás kiadására vonatkozó rendelkezéseket maguk állapítják meg. Az ajánlást a társadalmi szervezet megküldi a jelen törvény által kijelölt magyarországi hatóságnak, amely igazoló okiratot állít ki. A társadalmi szervezet ajánlását, amennyiben azt a meghatározott formában nyújtják be, az arra kijelölt magyarországi hatóság mérlegelési jog nélkül elfogadná. Az igazoló okirat kiállítása illetékmentes, az ajánlás kiadásának költségeit az ajánlott személy a határon túli társadalmi szervezet számára megtérítheti. Rendkívüli méltánylást igénylő esetben az igazoló okirat ajánlás hiányában is kiállítható.

8. A koncepció szerint a MÁÉRT fogalmazná meg azt a szempontrendszert, amely elősegíti, hogy a jogosultság feltételeit egységes elvek szerint állapítsák meg. A MÁÉRT szempontrendszert fogalmazna meg továbbá az ajánlási joggal bíró határon túli magyar szervezetek, testületek létrehozására és működésére vonatkozóan (az adott országok vonatkozó jogi szabályozásának figyelembevételével). A szempontrendszernek ki kellene térnie arra, hogy a társadalmi szervezetek tagjai lehetnek egyének

és önálló tagsággal rendelkező szerveződések (például egyesületek). Fontos, hogy a MÁÉRT szempontrendszerében szerepeljen, hogy a társadalmi szervezetek tagjaikról, s ezen túlmenően az ajánlottakról egységes, egyénekre lebontott nyilvántartást vezessenek. A Törvény kimondaná, hogy a határon túli magyarokat más törvények és egyéb jogszabályok alapján megillető jelenlegi kedvezmények nem csorbulnak.

9. A megalkotandó Törvény az alábbi területeken biztosítana különleges jogokat Magyarországon a határon túli magyarok számára:

- a.) a kultúra és a tudomány területén a Törvény nevesítené a határon túli magyarok kulturális és tudományos jogait és támogatásuk formáit. Ennek keretében ki kellene terjeszteni a határon túli magyarság számára a művészeti és tudományos díjak adományozásának és ösztöndíjak biztosításának, valamint az akadémiai köztestületi tagságnak a lehetőségét, továbbá a könyvtári szolgáltatások igénybevételek lehetőségét;
- b.) az oktatás területén a megalkotandó Törvény szabályozná a felsőoktatási részképzés és a kihelyezett tagozatokon folytatott tanulmányok biztosítását, a köz- és felsőoktatásban a diákigazolvány igénybevétele, egyfajta közalkalmazotti igazolvány (pedagógusigazolvány) kiterjesztésének lehetőségét, a könyvtárak, levéltárak használatának a lehetőségét, a pedagógus-továbbképzés lehetőségét, a szaktárgyi versenyeken való részvétel biztosítását. A koncepció alapszabályként fogalmazza meg, hogy a megszerzett tudást a szomszédos országokban élő magyarok lehetőség szerint szülőföldjükön hasznosítsák;
- c.) a munkavállalás területén a Törvény rendelkezése a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezéséről szóló 8/1999. (XI. 10.) SzCsM. rendelet e) pont alatt (a továbbiakban: a rendelet) módosításával hajtható végre.

A koncepció azt a hazai politikai, gazdasági és társadalmi szempontból is pozitív célt veszi figyelembe, hogy a probléma megfelelő kezelésével el lehet érni a fekete gazdaság részleges „kifehérítését”, a határon túli munkavállalók kiszolgáltatottságának visszaszorítását. Mindezekből következően egy teljes körű számbavételt, statisztikai megfigyelést biztosító, a rendszer kikerülésére nem készítő automatikus engedélyezést vagy regisztrációt indokolt előtérbe helyezni. A fentiekre tekintettel a Törvény általánosságban rögzítené, hogy egy külön jogszabály a személyi hatálya alá tartozó személyeknek ideiglenes munkavégzésük esetén a külföldiek

munkavállalásától eltérő, kedvezőbb szabályokat állapít meg. A rendeletben kellene szabályozni a Törvény személyi hatálya alá tartozó személyek évente egyszeri, három hónapos vagy ennél hosszabb idejű munkavállalását, automatikus engedélyezési eljárás vagy regisztrálás mellett. Alapfeltételként lehetne továbbá rögzíteni, hogy a társadalombiztosítási hozzájárulást a munkáltató, vagy maga a munkavállaló fizesse meg.

A szomszédos országokban élő magyarok munkavállalási célzatú itt tartózkodásának a nyomon követése alapulhat regisztráción vagy automatikus engedélyezési eljáráson (a regisztráció valamilyen formája ugyanis elengedhetetlen). A regisztráció vagy az engedélyeztetés betartatása érdekében a regisztráció vagy az automatikus engedélyezési eljárás elmulasztása esetén, vagy ha az illető személy három hónapot meghaladóan dolgozik itt, illetve ha nem kerül befizetésre a társadalombiztosítási hozzájárulás, további munkavállalását meg kell tiltani.

A munkavállalás terén a határon túli magyarok számára Magyarországon további kedvezményeket lehetne nyújtani: a diploma- és szakképesítés-igazolási költségek, valamint az orvosi vizsgálati költségek átvállalását; az orvosi vizsgálatról szóló papírok haladékkal való benyújtásának lehetőségét; az ajánlást kiállító társadalmi szervezet révén biztosítható garanciát. A törvény életbe lépése után a Magyarországon illegálisan munkát vállaló határon túli magyar személy kiesik a kedvezményes munkavállalás rendszeréből.

Hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy a munkavállalásra vonatkozó kedvezmények rendszere valószínűleg Magyarország EU-taggá válása után már nem lesz fenntartható. Ezen időpont után a szomszédos országokban élő magyarok magyarországi munkavállalása természetesen függ attól is, hogy az adott szomszédos országnak van-e esélye az EU-tagságra (Ukrajna), és amennyiben igen, mikortól (Románia, Szlovákia). Jelen pont nem taglalja a más törvények alapján előírt és érvényesített eszközök esetleges módosításának lehetőségeit (például idegenrendészeti kérdések);

d.) az egészségügyi és szociális ellátás területén a szabályozás lehetővé tenné, hogy a Magyarországon nyújtandó egészségügyi szolgáltatások meghatározott körét a szomszédos országokban élő magyarok, alapítványi keretek között, igénybe vehessék. A megalkotandó Törvény lehetővé tenné a határon túli magyarok esetében a családtámogatás egyes formáinak szabályozását, a nyugdíjasok kedvezményes utazását.

A kormány ügyrendjéről szóló 1088/1994. (IX. 20.) Korm. határozat 10. pontjára figyelemmel, az egyes kedvezmények körének kidolgozásakor

részletes hatáselemzések készülnek az érintett tárcák bevonásával. Ezek a gazdasági, költségvetési és jogi szempontokra terjednek ki.

10. Az előző pontban foglalt jogosultságok és kedvezmények megadására közszolgáltatások, szerződéseken alapuló szolgáltatások és segélyek révén kerülne sor. A Törvény az alábbi típusú közszolgáltatások, szolgáltatások és segélyek szabályozását tartalmazná:

- a.) Magyarországon igénybe vehető (köz-)szolgáltatások;
- b.) határon átnyúló szolgáltatások;
- c.) olyan szolgáltatások, amelyeket a magyar kisebbségek lakhelyükön, a környező országokban vesznek igénybe, és amely szolgáltatásokhoz kiegészítő jellegű segélyben részesülhetnek.

A Törvény e tárgykörben csak a jogi kereteket határozná meg, a részletszabályok kormány-, illetve miniszteri rendeleti szinten kerülnének meghatározásra. A Törvényben ki kellene mondani, hogy az igazoló okiratnak a magyar hatóságok által történő kiadása, illetve a Magyarországon igénybe vehető kedvezmények gyakorlása csak az idegenrendészeti jogszabályokban foglalt beutazási és tartózkodási feltételek mellett lehetséges.

11. A (köz-)szolgáltatásokat a szomszédos országokban élő magyarok a társadalmi szervezetek közbeiktatásával vehetnék igénybe. A közszolgáltatásokra vonatkozóan egyrészt a magyar állami szerv által alapított közhasznú szervezet (közalapítvány), másrészt a szomszédos országok mind-egyikében bejegyzett társadalmi szervezetek köthetnének szerződést.

12. A kedvezmények közszolgáltatási szerződésen keresztül történő igénybevétele alapvető jelentőséggel bír, tekintettel arra, hogy Magyarország EU-csatlakozását követően további állami szubvencióról a határon túli magyarok által Magyarországon igénybe vett, államilag támogatott szolgáltatások területén akkor lehet szó, ha a jogalkotó kijelenti, hogy elegendő tesz a közszolgáltatásokra vonatkozó formai és tartalmi közösségi jogi, európai uniós szabályoknak, és törvényben rögzíti, hogy a megfogalmazott szolgáltatások speciális közszolgáltatásoknak minősülnek. A kedvezmények alapján nyújtott szolgáltatások és közszolgáltatások igénybevétele az lenne a feltétele, hogy az érintettek rendelkezzenek az adott szomszédos országban bejegyzett társadalmi szervezet ajánlása alapján kiállított igazoló okirattal.

13. A koncepció a Törvény anyagi hátterének megteremtésekor bővülő magyarországi forrásokat feltételez. A megalkotandó Törvényben biztosított közszolgáltatások és szolgáltatások finanszírozása alapvetően a

magyar költségvetésből történe. A Törvény működésének finanszírozását egyéb forrásokkal ki lehet egészíteni.

A jogosulti kör nagyságára figyelemmel a kedvezmények körét kizárólag a Magyar Köztársaság teherbíró képességéhez mérten lehet meghatározni, oly módon, hogy az a magyar állampolgárokat megillető jogosultságok igénybevételét és forrásait ne veszélyeztesse.

A Törvény kedvezményezettjei csak ritkán kapnának normatív jellegű támogatást (normatív lehet például adott kedvezményes utazási lehetőség vagy a határon átnyúló közszolgálati tévé oktatási, művelődési programja). A finanszírozás rendszerének kidolgozása során különleges figyelmet kell majd fordítani a szolgáltatást nyújtó gazdasági társaságok támogatására.

14. A Törvényben foglaltak finanszírozásától el kell választani a határon túli magyarok jelenleg is működő támogatási rendszerét. Utóbbi támogatási rendszer alapjait meg kell hagyni, nagyságrendjén nem célszerű változtatni, de a rendszer áttekinthetőbbé tétele időszerű. A reform azért is szükséges, hogy ne maradjanak párhuzamosságok a meglévő támogatási formák és a Törvény finanszírozásának rendszerében. Mindkét területen abból a tényből kell kiindulni, hogy a tízmilliós magyarországi magyar társadalom sem rövid, sem hosszabb távon nem képes támogatások révén eltartani a környező országokban élő három és fél millió magyart. Ezért alapelv, hogy minden, a szomszédos országokban élő magyarokat megillető támogatásnak e közösségek önszerveződését, öngazgatási intézményeinek erősítését, önálló gazdasági szerepvállalását kell elősegítenie.

15. A magyarországi közhasznú szervezet (közalapítvány) és a társadalmi szervezetek közötti szerződés tartalmazná a tárgyi hatály által érintett jogok, valamint szolgáltatási és közszolgáltatási típusok finanszírozásához szükséges anyagi források megosztásának arányát a szerződő felek között. A szomszédos országokban élő magyar közösségek maguk is hozzájárulnának e közösségek által létrehozott társadalmi szervezetekhez tartozó személyeknek a Törvényben megjelölt, valamint egyéb jellegű oktatásának, egészségügyi és szociális ellátásának finanszírozásához. A finanszírozással összefüggő kérdések koordinálását a magyarországi közhasznú szervezet (közalapítvány) végzi.

16. Egyes kedvezmények igénybevétele érdekében a magyar állam által alapított közhasznú szervezet (közalapítvány) szerződést köt külön-külön a szomszédos országok mindegyikében egy, a magyar közösségek

által létrehozott társadalmi szervezettel. (Ez a szerződéses nemzetkoncepció sarkalatos pontja.)

17. A Törvényben szabályozni kellene a társadalmi szervezetek ajánlása alapján a jogosultságot megállapító hatáskörrel rendelkező szerv működésének rendjét, az eljárás rendjét, a kiállított igazoló okmány formáját, az eljárás következtében keletkező adatbázis kezelésének a rendjét és az adatvédelmi előírásokat. A Törvény személyi hatálya által érintettek nem tartoznak a polgárok személyi adat- és lakcímnnyilvántartásáról szóló 1993. évi LXVI. törvény hatálya alá, ezért az eljárás rendjét és a nyilvántartás működését érintő előírásokat a Törvényben szükséges szabályozni. A Törvény rendelkezne az adatkapcsolatokról abban az esetben, ha a társadalmi szervezet által kiadott ajánlás alapján egy közbenső szervezet (például a magyar külképviselet vagy a HTMH) rendelkezésére kerül sor a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal által az igazolvány kiállítására.

A szomszédos államokban élő magyarokat megillető egyes kedvezményekről szóló törvény szerkezete

I. Preambulum

II. Általános rendelkezések

III. Tárgyi hatály

IV. Személyi hatály

V. Az egyes kedvezmények igénybevételére való jogosultságot igazoló okiratra vonatkozó rendelkezések

VI. Az egyes kedvezmények igénybevételét biztosító mechanizmusok (szerződések stb.)

VII. Finanszírozási rendelkezések

VIII. Vegyes rendelkezések

Hatályba léptető, módosító, hatályon kívül helyező rendelkezések. Felhatalmazások a kormánynak, illetve a minisztériumoknak a rendeletalkotásra.

2000. április

2001. ÉVI LXII. TÖRVÉNY A SZOMSZÉDOS ÁLLAMOKBAN ÉLŐ MAGYAROKRÓL

A törvényt az Országgyűlés a 2001. június 19-ei ülésnapján fogadta el.

Az Országgyűlés

- a Magyar Köztársaságnak az Alkotmány 6. § (3) bekezdésében foglalt, a határon kívül élő magyarokért viselt felelősségének érvényesítése érdekében, Magyarországgal való sokoldalú kapcsolataik ápolásának és fejlesztésének előmozdítása céljából,
- figyelemmel a Magyar Köztársaság európai integrációs törekvéseire, továbbá a nemzetközi szervezeteknek, különösen az Európa Tanácsnak, valamint az Európai Uniónak az emberi jogok tiszteletben tartásával, a kisebbségi jogok védelmével kapcsolatos alapelveire,
- tekintettel a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályaira és a Magyar Köztársaság által vállalt nemzetközi jogi kötelezettségekre,
- tekintettel a közép-európai térségen belüli két- és sokoldalú jószomszédi viszony, a regionális együttműködés fejlesztésére, Magyarország stabilizáló szerepének erősítésére,
- a szomszédos államokban élő magyaroknak az egységes magyar nemzethez való tartozása, szülőföldjükön való boldogulása, valamint nemzeti azonosságtudata biztosítása végett,
- a Magyar Állandó Értekezlet – mint a szomszédos államokban élő magyar közösségek nemzeti önazonosság-tudatának megőrzése és erősítése érdekében működő egyeztető testület – kezdeményezésére és javaslati alapján,
- a világ más részein a határon kívül élő magyar nemzetiségű személyek számára jogszabályban biztosított kedvezmények és támogatások érinthetése nélkül

a következő törvényt alkotja:

I. fejezet

Általános rendelkezések

A törvény hatálya

1. §

(1) A törvény hatálya arra a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban, vagy Ukrajnában lakóhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú, magát magyar nemzetiségűnek valló személyre terjed ki, aki

- a) magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással veszítette el, továbbá
- b) nem rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedéllyel.

(2) E törvény hatálya abban az esetben is kiterjed az (1) bekezdésben meghatározott személy együttélő házastársára és a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermekre, ha egyébként nem magyar nemzetiségűek.

(3) E törvény hatálya kiterjed továbbá a 13., a 17., a 18., valamint a 25. §-okban meghatározott szervezetekkel való együttműködésre, illetve azok támogatására is.

2. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén, illetőleg a szomszédos államokban lévő lakóhelyén az e törvényben meghatározott feltételek mellett, a 19. §-ban meghatározott igazolvány alapján kedvezményekben és támogatásokban részesül.

(2) E törvény rendelkezéseit a Magyar Köztársaság nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeinek sérelme nélkül kell alkalmazni.

(3) Az e törvényben foglalt kedvezmények és igényelhető támogatások nem érintik a hatályos jogszabályok által a világ bármely más részén élő, magyar állampolgársággal nem rendelkező magyar nemzetiségű személyeknek jelenleg is biztosított kedvezményeket és elnyerhető támogatásokat.

3. §

A Magyar Köztársaság

- a) a folyamatos kapcsolattartás biztosítása,
- b) az e törvényben foglalt kedvezmények és támogatások igénybevételeknek lehetővé tétele,

- c) a kulturális, gazdasági és családi kapcsolatok zavartalansága,
- d) a személyek és eszmék szabad áramlásának érvényesítése érdekében a területére történő beutazás és ott-tartózkodás tekintetében az e törvény hatálya alá tartozó személyek számára a nemzetközi jogi kötelezettségek figyelembe vételével az adott helyzetben legkedvezőbb elbánást biztosítja.

II. Fejezet

A törvény hatálya alá tartozó személyek által igénybe vehető kedvezmények és támogatások

Művelődés, kultúra, tudomány

4. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyeket a kultúra területén Magyarországon a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg. Ennek megfelelően a Magyar Köztársaság biztosítja számukra különösen

- a) a közművelődési intézmények használatának jogát és ezen intézmények szolgáltatásai igénybevételének lehetőségét,
- b) a kulturális javak hozzáférhetővé tételét a nyilvánosság és a kutatás számára,
- c) a műemléki értékek és a rájuk vonatkozó dokumentumok hozzáférhetővé tételét,
- d) a védett személyes adatot tartalmazó levéltári anyagok tudományos célból történő kutatását, amennyiben a határon túli magyar személy állandó lakóhelye szerinti szomszédos állam részese a személyes adatok védelméről szóló nemzetközi egyezménynek.*

(2) Az e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult bármely állami fenntartású nyilvános könyvtár szolgáltatásainak igénybevételére, és ingyenesen illetik meg a következő alapszolgáltatások:

- a) a könyvtárlátogatás,
- b) a könyvtár által kijelölt gyűjteményrészek helyben használata,
- c) az állományfeltáró eszközök használata,
- d) információk a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól,

* Az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása után, Strasbourgban, 1981. január 28. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi VI. törvény.

e) beiratkozás esetén a nyomtatott könyvtári dokumentumok kölcsönzése a könyvtár használati szabályzatában meghatározott feltételek szerint.

(3) Az állami fenntartású muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevételeivel kapcsolatos, e törvény hatálya alá tartozó személyeket megillető további kedvezményeket külön jogszabály tartalmazza.

5. §

A törvény hatálya alá tartozó magyar tudósok a Magyar Tudományos Akadémia külső, illetőleg köztestületi tagjai lehetnek.

Kitüntetés, ösztöndíj

6. §

(1) A Magyar Köztársaság biztosítja annak lehetőségét, hogy a magyarság szolgálatában, a magyar és az egyetemes emberi értékek gyarapításában kifejtett kimagasló, példamutató tevékenységük elismeréséül a törvény hatálya alá tartozó személyek a Magyar Köztársaság állami kitüntetései- ben, illetőleg a miniszterek által alapított kitüntető címekben, díjakban, oklevelekben részesüljenek.

(2) Az állami ösztöndíjak feltételeinek megállapításakor a törvény hatálya alá tartozó személyek számára biztosítani kell az ösztöndíjak odaítélésének a lehetőségét.

Társadalombiztosítási ellátás és egészségügyi szolgáltatás

7. §

(1) A 15. §-ban foglaltak alapján foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében a Magyar Köztársaság területén munkát végző, e törvény hatálya alá tartozó személyek – ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – a magyar társadalombiztosítási szabályokban meghatározott egészségbiztosítási- és nyugdíjbiztosítási járuléknak megfelelő összeget kötelesek fizetni a külön jogszabály által erre kijelölt szervnek. E befizetés alapján a munkavállaló a külön jogszabályban meghatározott körű egészségügyi- és nyugdíjellátásra szerez jogosultságot.

(2) Az egészségbiztosítási- és nyugdíjjárulék fizetésére az (1) bekezdés szerint nem kötelezett, e törvény hatálya alá tartozó személy az általa Magyarországon – saját költségtérítés mellett – igénybe vehető egészségügyi szolgáltatás költségeinek megtérítését – a szolgáltatás igénybevétele

megelőzően – az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelheti.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon az azonnali egészségügyi ellátást igénylő esetekben a kétoldalú szociális biztonsági (szociálpolitikai) egyezmények rendelkezései szerinti feltételekkel jogosult az ellátásra.

Utazási kedvezmények

8. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon a belföldi helyi és helyközi menetrend szerinti tömegközlekedési eszközökön – vasúti utazás esetén annak 2. kocsisztályán – utazási kedvezményekben részesül.

(2) Korlátlan számú díjmentes utazásra jogosult

- a) a 6. életévét be nem töltött gyermek,
- b) a 65. életévét betöltött személy.

(3) 90%-os utazási kedvezményre jogosult a belföldi helyközi tömegközlekedési eszközön

- a) az (1) bekezdésben meghatározott személy évente négy alkalommal,
- b) csoportos utazás esetén a 18 éven aluli, a törvény hatálya alá tartozó személyek legalább tíz főből álló csoportja, és a velük utazó két nagykorú kísérő évente egy alkalommal.

(4) Az utazási kedvezmények részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

Oktatás

9. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek – a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény magyar állampolgárokra vonatkozó rendelkezései szerint, az e §-ban meghatározott feltételek mellett – jogosultak a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben

- a) egyetemi, főiskolai szintű alapképzésben,
- b) kiegészítő alapképzésben,
- c) részképzésben,
- d) doktori (PhD) és mesterképzésben (DLA),
- e) általános, illetőleg szakirányú továbbképzésben,
- f) akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben

részt venni.

(2) Az államilag finanszírozott (1) bekezdésben meghatározott képzésben nappali tagozaton résztvevő hallgató a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényben meghatározott hallgatói normatívára, a hallgatói előirányzat másik részét képező pénzbeli és természetbeni juttatásokra, illetve a tételes egészségügyi hozzájárulás megtérítésére jogosult. E támogatások részletes feltételeit és a további támogatások körét az oktatási miniszter külön jogszabályban határozza meg.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek államilag finanszírozott képzés keretében az oktatási miniszter által évente meghatározott számban folytathatnak tanulmányokat a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben.

(4) Nem államilag finanszírozott képzésben részt vevő határon túli hallgatók magyarországi tartózkodásukkal és tanulmányaikkal kapcsolatos költségeik részben vagy egészben történő megtérítését az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázatot útján igényelhetik.

Diákkezdvezmények

10. §

(1) A szomszédos állam közoktatási intézményében tanulói jogviszonyban álló, magyar tannyelven tanuló, vagy bármely felsőoktatási intézményben hallgatói jogviszonyban álló, e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult a magyar állampolgárok által a vonatkozó jogszabályok keretei között diákigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményekre.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kedvezményekre való jogosultságot az igazolvány (19. §) e célra rendszeresített melléklete igazolja. A kedvezmények igénybevételevel összefüggő részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

A határon túli magyar pedagógusok továbbképzése

11. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó, a szomszédos államban magyar tannyelven oktató határon túli magyar pedagógus (a továbbiakban: határon túli magyar pedagógus) jogosult – az oktatási miniszter által meghatározott éves keretszámban – magyarországi rendszeres továbbképzésben részt venni, és a (2) bekezdésben meghatározott kedvezményeket igénybe venni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott személy a továbbképzést végző magyar oktatási intézménytől a továbbképzésben való részvétele tartamára a külön jogszabályban meghatározott mértékben

- a) a szállásköltségének megtérítését,
- b) az útiköltségének megtérítését, továbbá
- c) a beiratkozási költségeihez történő hozzájárulást

igényelheti.

(3) A határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

12. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó határon túli magyar pedagógusok, valamint a szomszédos állam felsőoktatási intézményeiben oktatók (a továbbiakban: határon túli magyar oktatók) külön kedvezményben részesülnek.

(2) A határon túli magyar pedagógusok és oktatók által igénybe vehető kedvezmények megegyeznek a jogszabályban a magyar állampolgárságú pedagógusok részére kiadott pedagógusigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményekkel.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott külön kedvezményekre való jogosultságot a „Magyar igazolvány” e célra rendszeresített melléklete igazolja. A kedvezmények igénybevételére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

Határon túli kihelyezett képzés

13. §

(1) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság anyanyelvének, kultúrájának, nemzeti azonosságtudatának megőrzését azzal is elősegíti, hogy támogatja az akkreditált magyar felsőoktatási intézmények tagozatának a szomszédos államokba történő kihelyezését, szervezését és működését.

Az ezek megvalósításához biztosítható pénzügyi támogatás összegét a Magyar Köztársaság költségvetése céllelőirányzatként határozza meg. A támogatásra rendelkezésre álló keret felhasználásáról az oktatási miniszter dönt a külön jogszabályban foglaltak szerint.

(2) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban magyar nyelvű képzést folytató, az adott államban akkreditációt vállaló felsőoktatási intézmények (tagozat, szak stb.) létesítését, működését, fejlesztését. A megvalósításhoz szükséges pénzügyi forrás az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelhető.

A szülőföldön nyújtható oktatási támogatás

14. §

(1) Nevelési-oktatási támogatásban részesülhet az a jelen törvény hatálya alá tartozó szülő, aki saját háztartásában legalább két kiskorú gyermeket nevel, minden olyan gyermeke után, aki

- a) az életkorának megfelelő nevelési vagy oktatási intézménybe jár, és abban magyar nyelvű nevelésben vagy oktatásban részesül, továbbá
- b) az a) pontban említett nevelési, oktatási intézmény a szülő lakóhelye szerinti szomszédos állam területén működik.

(2) Tankönyvtámogatásban és taneszköz-támogatásban (a továbbiakban: taneszköz-támogatás) részesülhet az e törvény hatálya alá tartozó szülő, aki saját háztartásában nevelt kiskorú gyermekének taníttatásáról a lakóhelye szerinti szomszédos állam területén működő oktatási intézményben magyar nyelven gondoskodik.

(3) A nevelési-oktatási támogatás, illetőleg a taneszköz-támogatás iránt az e célból létrehozott közhasznú szervezethez lehet kérelmet benyújtani. A kérelem elbírálása során a közhasznú szervezet kikéri az adott szomszédos államban működő ajánló szervezetnek (20. §) a magyar oktatási miniszter egyetértésével kialakított állásfoglalását arról, hogy az adott nevelési vagy oktatási intézményben biztosított-e a magyar nyelven folyó nevelés, oktatás.

(4) Az e törvény hatálya alá tartozó személy az adott szomszédos állam felsőfokú oktatási intézményében folytatott tanulmányaihoz támogatás iránti pályázatot nyújthat be az e célból létrehozott közhasznú szervezethez.

Munkavállalás

15. §

Az e törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén engedély alapján foglalkoztatható. Az engedélyezési eljárás során a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezésére vonatkozó általános szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az engedély naptári évenként összesen három hónap időtartamra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki. Külön jogszabály hosszabb időtartamra szóló engedély kiadását is lehetővé teheti ugyanilyen módon.

16. §

(1) A munkavállalás jogszabályi feltételeinek megteremtésével kapcsolatos kiadások, így különösen az ahhoz szükséges iskolai végzettség, szak-

képesítés, a munkaegészségügyi alkalmasság előzetes igazolásához szükséges eljárás költségeinek megtérítését az érintettek az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján kérelmezhetik.

(2) Az engedélyezési eljárás, továbbá a nyilvántartás részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

A közszolgálati hírközlő szervek feladatai

17. §

(1) A magyarországi közszolgálati hírközlő szervek rendszeresen gondoskodnak a határon túli magyarokról szóló információk összegyűjtéséről és továbbításáról, valamint a határon túli magyarok számára a Magyarországról és a magyarságról szóló információk eljuttatásáról.

Ezek az információk szolgálják

- a) a magyar és az egyetemes szellemi és kulturális értékek közvetítését,
- b) a tárgyilagos kép kialakítását a világról, Magyarországról és a magyarságról,
- c) a kisebbségben élő magyar nemzeti közösségek azonosságtudatának, anyanyelvének, kultúrájának megőrzését.

(2) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság számára közszolgálati televízióműsor készítését és sugárzását az e célt szolgáló szervezet létrehozásával és működtetésével biztosítja. Az ehhez szükséges pénzügyi forrásokat a központi költségvetés fedezi.

Határon túli szervezetek támogatása

18. §

(1) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek céljait elősegítő – valamely szomszédos államban működő – szervezeteket.

(2) A támogatások elnyerése érdekében az e célból létrehozott jogszerűen működő közhasznú szervezethez pályázatot nyújthat be az (1) bekezdésben meghatározott szervezet, amelynek célja különösen

- a) a magyar nemzeti hagyományok megőrzése, támogatása, kutatása,
- b) a magyar nyelv, irodalom, kultúra, népművészet megőrzése, ápolása,
- c) a határon túli magyar felsőoktatás támogatása oly módon, hogy elősegíti magyarországi oktatók vendégtanárként történő fogadását,
- d) a magyar kultúrkincs körébe tartozó műemlék helyreállítása, fenntartása,

- e) a határon túli magyar nemzeti közösség által lakott területen a hátrányos helyzetű települések népesség-megtartó erejének javítása, a falusi turizmus fejlesztése,
- f) a Magyar Köztársasággal való kapcsolattartás infrastrukturális feltételeinek megteremtése, fejlesztése,
- g) egyéb, az (1) bekezdésben foglalt célokat elősegítő tevékenység.

III. FEJEZET

A kedvezmények és támogatások igénybevételének eljárási rendje

A „Magyar igazolvány” és a „Magyar hozzátartozói igazolvány”

19. §

(1) Az e törvényben meghatározott kedvezmények és támogatások igénybevételére a „Magyar igazolvány”, illetőleg a „Magyar hozzátartozói igazolvány” szolgál, amelyet a 20. §-ban meghatározott feltételek mellett magyar és nem magyar nemzetiségű személyek kaphatnak saját kérelmükre.

(2) A Magyar Köztársaság Kormánya által erre kijelölt magyar központi közigazgatási szervtől (a továbbiakban: elbíráló hatóság)

- a) arcképes „Magyar igazolvány” kiállítását kérheti a jelen törvény hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személy,
- b) arcképes „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiállítását kérheti az a) pontban meghatározott személlyel együtt élő nem magyar nemzetiségű házasárs, továbbá a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermek,

amennyiben megfelel az 1. § (1) bekezdés a)–b) pontjában meghatározott követelményeknek és a 20. §-ban meghatározott ajánló szervezet az ajánlást kiadta, továbbá akivel szemben az illetékes magyar hatóság beutazási és tartózkodási tilalmat, illetőleg kiutasítást nem rendelt el a vonatkozó külön törvényben meghatározott okok miatt, illetőleg vele szemben Magyarországon szándékos bűncselekmény miatt büntetőeljárás nincs folyamatban.

(3) A „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiadásának a (2) bekezdésben foglaltakon túlmenően az is feltétele, hogy az a magyar nemzetiségű személy, akivel fennálló családi kapcsolat a hozzátartozót feljogosítja az igazolvány kiállításának kérelmezésére, már rendelkezzen „Magyar igazolvány”-nyal vagy arra egyébként jogosult legyen. A „Magyar igazolvány” visszavonása esetén a „Magyar hozzátartozói igazolvány”-t is vissza kell vonni.

20. §

(1) Az elbíráló hatóság a „Magyar igazolvány”-t akkor állítja ki, ha a kérelmező személy olyan ajánlással rendelkezik, amelyet a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviseletében az adott államban eljáró, a Magyar Köztársaság Kormánya által ajánló szervezetként elfogadott szervezet állított ki, továbbá amely

- a) tanúsítja a kérelmező magyar nemzetiségét az általa (kiskorú kérelmező esetén törvényes képviselője által) tett nyilatkozata alapján,
- b) tanúsítja aláírásának hitelességét, valamint
- c) tartalmazza
 - ca) az ügyfél kérelmét, arcképét és lakcímét;
 - cb) az igazolványban feltüntetésre kerülő személyes adatokat (21.§);
 - cc) az ajánló szervezet nevét, hivatalos bélyegző-lenyomatát, a nevében eljáró személy nevét és aláírását;
 - cd) az ajánlás kiállításának helyét, idejét.

(2) A „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiállításához szükséges ajánlás az (1) bekezdés a) pontjában foglaltak helyett a kérelmezőnek az e törvény hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személlyel fennálló családi kapcsolát tanúsítja.

(3) A Magyar Köztársaság Kormánya azt a szomszédos államok valamelyikében élő magyar nemzeti közösség képviseletében az adott államban eljáró szervezetet fogadja el ajánló szervezetként, amely képes

- a) képviselni az adott államban élő magyar nemzeti közösség egészét;
- b) gondoskodni az ajánlások iránti kérelmek fogadásának és elbírálásának szervezeti és személyi feltételeiről.

21. §

(1) Az igazolvány érvényességi ideje

- a) kiskorú személy esetén a 18. életév betöltésének napjáig;
- b) a 18–60. életév közötti személy esetén öt év;
- c) a 60. év feletti személy esetén határidő nélküli.

(2) Amennyiben az igazolvány érvényességi ideje lejár, a 19–20. §-okban meghatározott eljárást – kérelemre – ismételten le kell folytatni.

(3) Az elbíráló hatóság az igazolványt visszavonja, ha

- a) az ajánló szervezet az ajánlását visszavonta azért, mert az igazolvány tulajdonosa valótlan adatokat közölt az ajánlás igénylése során;
- b) annak tulajdonosa bevándorlási vagy letelepedési engedélyt kapott;
- c) annak tulajdonosa magyar állampolgárságot szerzett;

- d) annak tulajdonosát a menekültügyi hatóság menekültként vagy menedékesként elismerte;
 - e) annak tulajdonosát a Magyar Köztársaság területéről kiutasították, vele szemben beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el;
 - f) tulajdonosával szemben Magyarországon büntető eljárás van folyamatban, illetőleg
 - g) az igazolványt jogosulatlanul használták fel, vagy meghamisították;
 - h) a hozzátartozói igazolvány használatára jogosító családi kapcsolat megszűnt;
 - i) az igazolvány tulajdonosa ezt maga kéri.
- (4) Az igazolvány visszavonását elrendelő jogerős határozatról az ajánló szervezetet is értesíteni kell.
- (5) Az igazolvány tartalmazza a jogosult
- a) családi és utónevét (nőknél a leánykori családi és utónevet is), a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan (latin betűs írásmóddal) használt módon, magyar nemzetiségű személy esetén magyarul is;
 - b) születési helyének a szomszédos államban hivatalosan használt és magyar megnevezését;
 - c) születési idejét, nemét;
 - d) anyja nevét a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan (latin betűs írásmóddal) használt módon, magyar nemzetiségű személy esetén magyarul is;
 - e) arcképét, állampolgárságát, hontalanságát;
 - f) sajátkezü aláírását, továbbá
 - g) az igazolvány kiadásának és érvényességének idejét, valamint az okmányszámot.
- (6) A kedvezmények és támogatások igénybevételehez előírt bejegyzéseket és igazolásokat az igazolvány melléklete tartalmazza.
- (7) Az igazolvány hitelességének biztosítása, valamint a kedvezmények folyósításának ellenőrzése céljából az elbíráló hatóság (e rendelkezések alkalmazásában: adatkezelő szerv) nyilvántartást vezet az igazolványok adatairól és az igazolvány mellékletének okmányazonosítójáról, az igazolvány tulajdonosának külföldi lakóhelyéről, az igazolványra jogosító családi kapcsolatról, illetőleg a tartózkodásra jogosító engedélye számáról és érvényességi idejéről, továbbá a (3) bekezdésben meghatározott adatokról. Az adatkezelő szerv a nyilvántartásban tárolt adatokat az igazolvány visszavonásig, illetőleg érvényességi idejének lejártáig kezelheti. A nyil-

vántartásban kezelt adatokból adat továbbítható statisztikai célra a Központi Statisztikai Hivatal részére, valamint a jogosultság ellenőrzésére és a visszaélések megakadályozása céljából a kedvezményt, támogatást nyújtó szerv, a kedvezményeket és támogatásokat nyilvántartó szerv, továbbá a büntetőügyben eljáró bíróság, a bűnüldöző szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok, illetőleg az idegenrendészeti hatóság részére.

(8) Az elbíráló hatóság a kérelem elbírálásához, illetőleg a visszavonási ok fennállásának vizsgálatához a következő szervektől igényelhet adatokat:

- a) a központi idegenrendészeti nyilvántartásból arról, hogy a kérelmező idegenrendészeti eljárás alatt áll-e, továbbá a kiutasításról, illetőleg a beutazási és tartózkodási tilalom fennállásáról, valamint a magyarországi tartózkodásra jogosító engedély adatairól;
- b) az állampolgársági ügyben eljáró szervtől a magyar állampolgárság megszerzése tekintetében;
- c) a központi menekültügyi nyilvántartásból a menekültkénti, vagy menedékeskénti elismerésről;
- d) a bűnügyi nyilvántartásból a folyamatban lévő büntető eljárásról.

22. §

(1) Az elbíráló hatóság eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény rendelkezései az irányadók. Az államigazgatási eljárás költségeit az állam viseli.

(2) A kérelmező az elbíráló hatóságnak az igazolvány kiállításával, illetőleg visszavonásával kapcsolatos első fokú határozata ellen benyújtott fellebbezés nyomán meghozott jogerős közigazgatási határozatával szemben a bírósághoz fordulhat. A bíróság a közigazgatási határozatot megváltoztathatja, eljárására a Pp. rendelkezései az irányadók.

(3) Az elbíráló hatóság eljárásának részletes szabályairól, valamint a kiállított igazolványok nyilvántartásának rendjéről, továbbá az igazolvány adattartalmáról és formájáról külön jogszabály rendelkezik.

A kedvezmények igénybevétele a Magyar Köztársaság területén

23. §

(1) A határon túli magyar személy a 4. §-ban, a 7. § (1) bekezdésében, a 8. §-ban, a 10. §-ban, a 11. § (2) bekezdésében, a 12. §-ban foglalt kedvezményeket – az azokban meghatározott feltételek mellett – igazolványának (19. §) bemutatása mellett, Magyarországon való jogszerű tartózkodása esetén, alanyi jogon veheti igénybe.

(2) Az (1) bekezdés szerinti kedvezményeket nyújtó állami fenntartású szervezetek és intézmények, valamint az utazási kedvezményeket nyújtó gazdálkodó szervezetek számára a kedvezmények igénybevételéhez szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés biztosítja.

A Magyar Köztársaságban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

24. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) által pályázat útján igényelhető támogatások elbírálására és folyósítására a Kormány közhasznú szervezetet (szervezeteket) hoz létre.

(2) A közhasznú szervezet tevékenységének célját, az általa elbírálendő pályázatok körét, döntéshozatalra feljogosított vezető szervét – a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény rendelkezéseinek figyelembevételével – a létesítő okirata tartalmazza.

(3) Az e törvény alapján igényelhető támogatás iránti – nyilvánosan meghirdetett – pályázatot az annak tárgyköre szerint illetékes közhasznú szervezethez lehet benyújtani.

(4) A pályázathoz csatolni kell az abban meghirdetett, a közhasznú szervezet által igényelt adatokat és dokumentumokat.

(5) Kedvező döntés esetén a kérelmező és a közhasznú szervezet polgári jogi szerződést köt, amely tartalmazza a támogatás teljesítésének feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

(6) A közhasznú szervezet (szervezetek) számára a tevékenységükhöz szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés évenkénti bontásban külön előirányzat-csoportban biztosítja.

A szomszédos államokban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

25. §

(1) Az e törvényben foglalt támogatások iránti kérelmet (pályázatot) az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) az állandó lakóhelye (telephelye) szerinti szomszédos államban e célból létrehozott, jogszerűen működő, nem nyereségérdekelte szervezethez (a továbbiakban: külföldi közhasznú szervezet) nyújthatja be.

(2) A támogatások elbírálása és folyósítása céljából a Magyarországon létrehozott közhasznú szervezet és a külföldi közhasznú szervezet között megkötött polgári jogi szerződés tartalmazza a pályázat elbírálásához

szükséges – okirattal, nyilatkozattal, tervdokumentációval stb. alátámasztott – adatok körét.

(3) A Magyarországon működő közhasznú szervezet a pályázatot a (2) bekezdésben meghatározott polgári jogi szerződésben foglalt adatok és a külföldi közhasznú szervezet véleménye alapján elbírálja.

(4) Az elnyert támogatást a magyar közhasznú szervezet polgári jogi szerződés alapján folyósítja a kérelmezőnek. E szerződés tartalmazza a támogatás feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

A támogatások központi nyilvántartása

26. §

(1) A támogatási rendszer egészének koordinálása céljából a támogatás iránt benyújtott pályázatokról és az azok elbírálása céljából létrehozott közhasznú szervezetek ezzel kapcsolatos döntéseiről központi nyilvántartást kell létrehozni.

(2) A nyilvántartást kezelő központi közigazgatási szervet a Kormány jelöli ki.

(3) A nyilvántartást kezelő szerv a következő adatokat kezeli:

- a) a támogatás iránti pályázat benyújtójának neve, állandó lakóhelye (telephelye), igazolványának száma,
- b) az igényelt támogatás fajtája,
- c) az odaítélt támogatás összege.

(4) A (3) bekezdésben foglalt adatokat a kezelő szerv a támogatás odaítélésétől számított 10 évig kezelheti.

(5) A nyilvántartásból adatot vehetnek át a támogatások elbírálása céljából Magyarországon és a szomszédos államokban létrehozott közhasznú szervezetek, továbbá a támogatások anyagi fedezetének biztosítása érdekében érintett magyar központi közigazgatási szervek.

IV. fejezet

Záró rendelkezések

27. §

- (1) Ez a törvény 2002. január 1-jén lép hatályba.
- (2) A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása időpontjától e törvény rendelkezéseit a csatlakozási szerződéssel és az Európai Közösségek jogával összhangban kell alkalmazni.

28. §

- (1) A Kormány felhatalmazást kap arra, hogy rendeletben szabályozza
- a) az igazolvány kiállítására, visszavonására, illetőleg nyilvántartására jogosult központi közigazgatási szerv, valamint annak felettes szerve kijelöléséről, hatáskörének meghatározásáról, továbbá az igazolvány kiadásának, cseréjének, visszavonásának és nyilvántartásának eljárási szabályairól szóló előírásokat;
 - b) az e törvény hatálya alá tartozó személyek utazási kedvezményeinek részletes szabályait;
 - c) az e törvény 10. § (1) bekezdésében meghatározott személyek részére biztosítandó diákkedvezményekkel és azok igénybevételeivel kapcsolatos részletes szabályokat.
- (2) A Kormány gondoskodik az e törvény által kérelmezhető támogatások elbírálását és folyósítását végző magyar közhasznú szervezet(ek) létrehozásáról, illetőleg az ilyen céllal már működő közhasznú szervezetek tevékenységének összehangolásáról, azok létesítő okiratának megfelelő módosításáról, továbbá ennek keretében a támogatások átcsoportosításáról.

29. §

- (1) A belügyminiszter a külügyminiszterrel együttes rendeletben – az oktatási kedvezményekre vonatkozóan az oktatási miniszterrel egyetértésben – határozza meg az igazolvány tartalmi és formai követelményeire vonatkozó részletes szabályokat.
- (2) A gazdasági miniszter
- a) a külügyminiszterrel együttes rendeletben határozza meg a határon túli magyarok munkavállalásának engedélyezéséhez szükséges nyilvántartás és eljárás szabályait, továbbá az e feladatok ellátásáért felelős közigazgatási szervezetet,

- b) felhatalmazást kap arra, hogy a törvény hatálya alá tartozó munkavállalókra, vagy azok meghatározott körére az e törvény 15. §-ában meghatározott időtartamnál hosszabb időre szóló munkavállalási engedély kiadásának feltételeit – a hivatásos sportolókat érintő kérdésekben az ifjúsági és sportminiszterrel egyetértésben – rendeletben szabályozza.
- (3) A külügyminiszter felhatalmazást kap arra, hogy az e törvény 20. §-ában meghatározott ajánlást a 19. §-ban megjelölt elbíráló hatóság eljárása során rendkívüli méltánylást érdemlő esetben, továbbá a 20. § (1) bekezdésében meghatározott eljárás lefolytatásának akadályozottsága esetén az ügyek folyamatos intézésének biztosítása érdekében nyilatkozatával pótolja.
- (4) A nemzeti kulturális örökség minisztere rendeletben határozza meg a határon túli magyarokat a muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevétele során megillető kedvezmények részletes szabályait.
- (5) Az oktatási miniszter – a külügyminiszter egyetértésével – rendeletben határozza meg a határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére, továbbá az e törvény 9., 11., és 12. §-ában, a 13. § (1) bekezdésében, és 14. §-ában foglalt kedvezményekre vonatkozó részletes szabályokat, ide értve az egyes támogatások mértékét is.



Meggyötört, töprengő közép-európai arc

A STÁTUSTÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSA

A státustörvény megalkotásának gondolata fordulópontot jelent a magyar nemzetpolitikában. A magyar állam és a határon túli magyarok közötti viszony intézményesülése már a rendszerváltás után elkezdődött.¹ A Fidesz elképzelése szerint a státustörvény lett volna ennek a kerete, amely kerettörvény formájában összegezte volna a magyar állam és a határon túli magyarok viszonyát. A törvény koncepciójának megalkotója, Lőrincz Csaba nem utolsósorban arra gondolt, hogy a státustörvény végrehajtása során létrejövő kataszter a határon túli kisebbségi társadalmak önszerveződését is előmozdíthatja:

„A határon túli magyarok vonatkozásában egy ilyen megoldással nem tettünk mást, mint (egy) célt találtunk az autonómiának. Ez húzóerőt jelent az autonómia továbbépítése szempontjából. És itt nem csak pszichológiai tényezőkről van szó. Elég csak arra utalnunk, hogy a létrejött kataszter és szervezeti keret egyéb, az autonómia kiépítése tekintetében fontos célok érdekében is felhasználható (például szervezetfinanszírozás a tagdíjbefizetések hozzákapcsolásával a nyilvántartáshoz, »választói névjegyzék« a belső választások lebonyolításához, magyar oktatási intézményekben tanuló támogatásra jogosultak, szociális és egészségügyi támogatásra jogosultak körének meghatározása és így tovább).”²

Kevés törvénytervezet vitája zajlott le ekkora nyilvánosság előtt, illetve az sem jellemző, hogy annyi kutató és közíró foglalt volna állást egy törvényről. Az ötlet elhangzása (1999 ősze) és a törvény elfogadása (2001. június 19.) között eltelt több mint másfél év is jelzi, hogy nem egyszerűen a támogatásról szóló törvény állt a vita középpontjában, hanem fontos, politikai és ideológiai töltettel bíró kérdésről van szó. A kor-

¹ E reláció legtömörebb összegzését lásd: Bárdi Nándor: *A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája 1989 után*. In Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László (szerk.): *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Budapest: Gondolat, 368–375. p.

² Lőrincz Csaba: *Nemzeti érdekek érvényesítése Magyarország csatlakozása során az euro-atlanti államok közösségéhez*. In Kántor Zoltán (szerk.): *A státustörvény: dokumentumok, tanulmányok, publicisztika*. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2002, 205. [Lásd e kötetben is: 275–302. p.]

mányváltás utáni törvénymódosítás és a határon túli magyarok állampolgárságáról szóló törvény körüli vita sem értelmezhető egyszerű technikai kérdésként.

Kifogások a státustörvénnyel szemben

Belpolitikai vita

A parlamentben, a MÁÉERT értekezletein, valamint a politikai nyilvánosság előtt zajló vitában az akkori ellenzéki pártok ösztűz alá vették a státustörvényt. A teljesség igénye nélkül, szemléltetésképp utalok néhány álláspontra. Az MSZP mint az ellenzék legnagyobb pártja – habár nem utasította el egyértelműen a magyar–magyar viszony törvényben való rendezését – bírálta a kormány, ezen belül a Fidesz álláspontját. Tabajdi Csaba, aki korántsem vádolható azzal, hogy nem tartja fontosnak a határon túli magyarok ügyét, lényegében azt állította, hogy a Fidesznek elsősorban belpolitikai célokból van szüksége a státustörvényre: „Erre azért volt szüksége, hogy elhitesse a konzervatív beállítottságú állampolgárokkal »őszinte« nemzeti elkötelezettségét, és össze tudja kovácsolni a jobboldali szavazótábort. 1998 óta is ezt a célt szolgálja a felfűtött nemzeti – időnként nacionalista – retorika, a határon túli magyarok anyagi, politikai és erkölcsi támogatásának számottevő növelése, a szimbolikus kormányzati gesztusok sorozata, többek között a Millennium költséges ünneplése, a Magyar Állandó Értekezlet megalapítása.”³

Szent-Iványi István szerint az SZDSZ elsősorban koncepcionális okok miatt nem támogatja a státustörvényt, mert egy megfelelő törvénynek „alapvetően és elsődlegesen a határon túl élő magyarok ottani boldogulását, ottani életfeltételeinek javulását, ottani körülményeinek megerősítését kell szolgálni”.⁴ Az SZDSZ szerint a státustörvény tervezete „az idelátogatóknak kívánt bizonyos kedvezményeket adni, ugyanakkor ezek a kedvezmények se nem hasznosak, se nem fontosak, se nem lényegesek”.⁵

³ Tabajdi Csaba: A kedvezménytörvény és a szocialisták. 2002. január 15. http://www.tabajdicsaba.hu/_user/browser/File/konyv/29.pdf (letöltve 2010. április 17.)

⁴ MKOGY, 2001. április 19. (plenáris vita) www.mkogy.hu

⁵ MKOGY, 2001. április 19. (plenáris vita) www.mkogy.hu

Az MSZP, habár folyamatosan ellenezte, az országgyűlési szavazás előtt memorandumban⁶ indokolta meg, hogy miért szavazza meg mégis a törvényt: „A magyar szocialisták a határainkon túli magyarokkal való minél szorosabb közösségvállalásra mondanak igent.” Az SZDSZ nem szavazta meg a törvényt.

Az MSZP és az SZDSZ a 2002-es választási kampányban többször támadta a státustörvényt, illetve kilátásba helyezték, hogy kormányváltás esetén módosítani fogják a törvényt. A módosítást bel- és külpolitikai okok miatt tartották indokoltnak.

A szomszédos országok kifogásai. A vita nemzetközivé válása

A magyarországi belpolitikai vitát nemzetközi vita követte. Ion Iliescu román államfő már egy 2001. március 1-jén tartott sajtóértekezleten burkoltan bírálta a státustörvényt, de megjegyezte, hogy a „megfelelő megoldás” kialakítása a magyar Parlament feladata. Mircea Geoană, Románia külügyminisztere 2001. április 20-án kijelentette, hogy Romániának komoly ellenvetései és kételyei vannak a tervezett magyar státustörvénnyel kapcsolatban, s erről konzultálni kíván a magyar féllel. 2001. április 23-án Mikuláš Dzurinda szlovák miniszterelnök aggályainak adott hangot a készülő törvénnyel kapcsolatban, amikor magyar partnerével, Orbán Viktorral folytatott megbeszéléseket budapesti látogatása alkalmával. Ugyanaznap Adrian Năstase, Románia miniszterelnöke kijelentette, hogy a készülő státustörvény diszkriminatív lehet abban az értelemben, hogy a magyar nemzetiségűeknek biztosított kedvezmények hátrányos megkülönböztetést jelenthetnek a többiekkel szemben.⁷ 2001. május 18-án a román külügyminisztérium közleményben fejtette ki: ha Magyarország azt akarja, hogy Románia területén is alkalmazni lehessen a határon túli magyarok státusáról szóló törvényt, késznek kell lennie kétoldalú konzultációk folytatására Romániával. 2001. június 7-én Jaroslav Chlebo szlovák

⁶ *A magyar szocialisták Memoranduma a kedvezménytörvényről.* Hírlével (az MSZP parlamenti képviselőcsoportjának tájékoztatója). VII. évf. 27. szám, 2001. június 22., 3. p.

⁷ A román miniszterelnök szerint a magyarokkal szemben alkalmazott pozitív megkülönböztetés etnikai alapon történő diszkrimináció másokkal szemben. Năstase szerint további problémát jelent, hogy a tervezett törvény szerint elegendő, ha a román állampolgárok saját maguk kijelentik: ők magyar nemzetiségűek.

külgügyi államtitkár közölte Boros Miklós pozsonyi magyar nagykövettel, hogy a szlovák vezetés hivatalos véleménye szerint a nemzetközi jog általánosan elismert alapelveinek szellemével ellenkezne, ha a magyar Parlament elfogadná a szomszédos országokban élő magyarokat érintő státustörvényt. 2001. június 12-én Bába Iván, a Külügyminisztérium közigazgatási államtitkára bekérette Milan Kurucz tanácsost, Szlovákia budapesti nagykövetségének ügyvivőjét, akivel ismertette a magyar álláspontot az egy héttel korábban Pozsonyban Boros Miklós nagykövetnek átadott, a törvényjavaslatra vonatkozó szlovák emlékeztetővel kapcsolatban.

A státustörvény megszavazásának napján (2001. június 19.) éles hangú nyilatkozatban reagált a szlovák külügyminisztérium.⁸ Ion Iliescu államfő szerint pedig Románia területén nincs semmi keresnivalója a magyar igazolványnak. Iliescu közölte: a román kormány kérni fogja a magyar kormánytól, hogy vegye figyelembe Romániának a törvénnyel kapcsolatos észrevételeit.

2001. június 26-án az ET munkájában részt vevő román küldöttség határozattervezetet készített elő, amelyben szorgalmazta: az ET parlamenti közgyűlése szólítsa fel Magyarországot, hogy ne alkalmazza a gyakorlatban a státustörvény előírásait. 2001. június 27-én az ET parlamenti közgyűlésének munkájában részt vevő magyar országgyűlési delegáció munkaülésein alakította ki a román indítvánnyal kapcsolatos álláspontját, javasolva, hogy hívják össze a két ország kisebbségi vegyes bizottságának ülését. Ugyancsak azon a napon Martonyi János magyar külügyminiszter levelet küldött román kollégájának, Mircea Geoanának, melyben javasolta, hogy kétoldalú konzultációkkal és a kormányközi kisebbségi vegyes bizottság tárgyalásaival oldják meg a konfliktust. 2001. június 28-án az Európa Parlament magyar képviselői a magyar státustörvényt támadó román kezdeményezés ellensúlyozására több javaslatot terjesztettek a parlament házbizottsága elé, a nemzeti kisebbségek önazonosságának védelmét szolgáló, határokon átnyúló együttműködés kérdésének tanulmányozását ajánlva. 2001. június 29-én az ET parlamenti közgyűlésének állandó bizottsága úgy döntött, hogy a magyar és a román indítványt véleményezésre megküldi a Velencei Bizottságnak. 2001. július 6-án Martonyi János külügyminiszter – a kisebbségek identitása védelmének általános

⁸ A nyilatkozat szerint Szlovákiában csakis a Szlovák Köztársaság törvényeit fogják alkalmazni, és az ország azoknak a nemzetközi kötelezettségeinek kíván eleget tenni, melyeket önszántából és függetlenül vállalt.

európai elemzésére vonatkozó – javaslatát fogadta el a Velencei Bizottság, s nem azt a korábbi indítványt, amelyben Adrian Năstase román kormányfő csupán a magyar státustörvényről kért állásfoglalást.⁹

A státustörvény a nemzetközi porondon

A szomszédos országok általában elítélően viszonyultak a státustörvényhez, ami azt jelzi, hogy kisebbségi és szomszédsági ügyekben ezeknek az államoknak a politikája, a látszat ellenére, nem sokat változott. Elsősorban Románia és részben Szlovákia fejezte ki fenntartásait. A többi szomszédos országgal Magyarország nem került konfliktusos viszonyba.¹⁰ Ennek magyarázatát abban látom, hogy a nemzetépítő vagy nemzeteterősítő politikát folytató államok csak akkor viszonyulnak pozitívan kisebbségeik és anyaországai követeléseihez, ha azok nem érintik államnemzeti koncepcióikat.

A Velencei Bizottság

A Románia és Magyarország közötti diplomáciai villongások végül a Velencei Bizottság elé kerültek. A román fél a státustörvény véleményezését kérte (elsősorban a pozitív diszkriminációra és a törvény extraterritoriális hatályára, valamint a törvény szociális vetületére vonatkozóan),¹¹ amelyre ellenlépésként a magyar fél olyan beadványt nyújtott be, amelyben a Velencei Bizottság állásfoglalását kérte a hasonló törvénykezésekről és a határon túli nemzettársak támogatásának elvéről.¹² A Velencei Bizottság

⁹ A Velencei Bizottság – hivatalos nevén az ET Joggal a Demokráciáért Európai Bizottsága – az ET tagországainak neves jogi szaktekintélyeiből álló testület. Magyarországot Sólyom László alkotmányjogász képviselte a bizottságban.

¹⁰ Például 2001. július 5-én Goran Svilanović jugoszláv külügyminiszter Belgrádban arról biztosítja Bába Iván magyar külügyi államtitkárt, hogy a magyar státustörvény kapcsán a jugoszláv álláspont nem változott negatív irányban, és Belgrád nem kíván kritikai hangot megütni a törvénnyel kapcsolatban.

¹¹ *The Official Position of the Romanian Government on the Law on Hungarians Living in Neighbouring Countries.*

¹² *Paper Containing the Position of the Hungarian Government in Relation to the Act on Hungarians Living in Neighbouring Countries.*

2001. október 19-én hozta nyilvánosságra véleményét,¹³ amelyet mind a román, mind a magyar fél saját győzelmeként értelmezett.

A magyar diplomácia – amellet, hogy ügyesen reagált a román fél lépésére – gyakorlatilag kemény, akár támadónak is nevezhető kisebbségvédelmi lépést tett. Nem csupán a státustörvényt vette védelmébe, hanem felvetette a határokon túl élő kisebbségek támogatása európai gyakorlatának a kérdését. Úgy fogalmazhatunk, hogy elvi állásfoglalást kért a határon túli nemzettársak támogatásáról.¹⁴

Elemzésében a Velencei Bizottság kilenc állam – Ausztria, Szlovákia, Románia, az Orosz Föderáció, Bulgária, Olaszország, Magyarország, Szlovénia, Görögország – a státustörvényhez hasonló jellegű jogszabályait vizsgálta meg. Négy alapelvet fogalmazott meg, amelyeket figyelembe kell venni a határon túli kisebbségek támogatásánál, és ennek alapján elemezte a vizsgált államok jogszabályait. A Velencei Bizottság véleménye szerint az államoknak lehetőségük van egyoldalú intézkedések foganatosítására nemzeti kisebbségeik védelme érdekében, függetlenül attól, hogy azok a szomszédos országokban vagy máshol élnek; ez az alábbi elvek tiszteletben tartásától függ: a.) az államok területi szuverenitása; b.) *pacta sunt servanda* (kötelezettségek jóhiszemű teljesítése); c.) baráti kapcsolatok az államok között; d.) az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, különösen a (negatív) diszkrimináció tilalma. Az alapelvek között semmi nem utal a nemzetre, viszont a továbbiakban a véleményben több utalás is vonatkozik rá.

A Velencei Bizottság egyik legfontosabb megállapítása az, hogy elismeri az anyaországi támogatás elvét, amely mindaddig nem szerepelt a kisebbségekre vonatkozó jogszabályokban és dokumentumokban: „A legutóbbi időkig az anyaországok azon törekvése, hogy kisebbségeiknek sajátos jogokat biztosítsanak törvények vagy adminisztratív döntések útján, nem kapott különleges figyelmet, s csak kismértékben vagy egyáltalán nem keltette fel a nemzetközi közösség érdeklődését. E törvényeknek eddig semmilyen felügyeletét vagy koordinálását nem kérték.”

¹³ European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission): *Report on the Preferential Treatment of National Minorities by their Kin-state*.

¹⁴ A magyar beadvány meglepetésszerű volt, és miután a Bizottság a magyar beadvány logikája szerint kivizsgálta a kérdést, elemzése és javaslatai új kisebbségvédelmi korszak kezdetét jelentik. Nem állítom, hogy ennek hatása a közeljövőben érződni fog, csupán azt, hogy a jövőben nem lehet nem létezőnek tekinteni a Velencei Bizottság jelentését.

Az állam és az anyaország viszonyáról a Velencei Bizottság megállapítja, hogy mind a két fél rendelkezik jogosultságokkal a kisebbségek védelmére vonatkozóan: „A kisebbségek védelméért elsősorban a lakóhelyük szerinti állam tartozik felelősséggel. A Bizottság tudomásul veszi ugyanakkor, hogy az anyaállamok szintén szerepet játszanak kisebbségek védelmében és megőrzésében, az őket összekötő nyelvi és kulturális kötelek szorosan tartásának céljával.”

A Velencei Bizottság javaslatai új korszakot nyithatnak a kisebbségvédelemben. Az utóbbiak hivatkozási alapul szolgálnak majd a továbbiakban. És kimondhatjuk, hogy a javaslatok meghaladják az eddigi kisebbségvédelmi paradigmákat. Azt, hogy a Velencei Bizottság ajánlásai túlmutatnak a román–magyar ellentéten, bizonyítja Sólyom László (az Alkotmánybíróság volt elnöke, jelenleg köztársasági elnök; abban az időszakban a Velencei Bizottság magyar tagja) kijelentése is:

„A bizottság nem a magyar–román vitában döntött, hanem az európai standardot fogalmazta meg az anyaország és külföldi kisebbségei kapcsolatáról. Ezért van különös jelentősége a magyar–román viszonyban is annak, hogy a jelentés elismerte: az anyaországnak joga van egyoldalúan védeni és támogatni más államban élő, más állampolgárságú kisebbségét, amennyiben ez a nyelvi és kulturális kapcsok fenntartását szolgálja. Ezek után nem lehet kétségbe vonni a Magyar Köztársaság jogát erre a támogatásra, s a szomszédos államok esetleges ellenkezése csak az elvek alkalmazására, javarészt technikai érdekű témákra szorítkozhat.”¹⁵

A Velencei Bizottság megállapítja, hogy kialakulóban van a kisebbségvédelem új és eredeti formája – erősíti meg Sólyom egy későbbi írásában.¹⁶

A kisebbségi főbiztos nyilatkozata

Rolf Ekeus egy héttel a Velencei Bizottság jelentése után nyilatkozatot tett közzé, amelyben Magyarország megnevezése nélkül, ám a magyar státustörvény által keltett helyzetről beszél.¹⁷ A magyar Külügyminiszté-

¹⁵ *Kiállta a próbát a státustörvény.* Sólyom László a Velencei Bizottság jelentéséről. Heti Válasz, 2001. október 26.

¹⁶ Sólyom László: *Mit is mondott a Velencei Bizottság?* Népszabadság, 2003. január 24. Sólyom László köztársasági elnökként is ezt az elvet követte.

¹⁷ *Sovereignty, Responsibility, and National Minorities.* Statement by Rolf Ekeus, OSCE High Commissioner on National Minorities, in The Hague, 26 October 2001.

rium szövivője néhány órával később cáfolta, hogy a dokumentum Magyarországra vonatkozna. Martonyi János ezt november 7-én, a Rolf Ekeusszal való találkozást követően is megismételte. A magyar fél értelmezése érthető, azonban minden valószínűség szerint azoknak van igazuk, akik azt állítják, hogy az EBESZ kisebbségi főbiztosa Magyarországnak üzent. Ekeus, habár konfliktuspotenciált látott a státustörvényben és a Velencei Bizottság jelentésében, elfogadta, hogy egy adott államnak köze lehet az egyazon etnikumhoz tartozó, de külföldön élő személyekhez.¹⁸

Az Európai Tanács Parlamenti Közgyűlése. A Jürgens-jelentés

Az Európai Tanács Parlamenti Közgyűlése is napirendre tűzte a státustörvényt, és Erik Jürgens holland szocialista képviselőt bízta meg a jelentés elkészítésével. Jürgens mandátuma eredetileg arról szólt, hogy vizsgálja meg a hasonló európai törvényeket, ő viszont csak a magyar státustörvénnyel foglalkozott. Első jelentésében¹⁹ a politikai nemzet koncepciójából kiindulva – a Velencei Bizottság javaslatainak szellemével ellentétben – aggályosnak tartotta a nemzet határokon átnyúló koncepcióját.

2002. június 24-én Az ET Parlamenti Közgyűlésének jogi és emberjogi bizottsága megkezdte a kedvezménytörvényről készült Jürgens-jelentés vitáját, másnap a dokumentumot visszaadta a jelentéstevőnek, és felkérte, hogy készítsen új anyagot. A bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy a holland raportörnek pótolnia kell a dokumentumban fellelhető hiányosságokat: el kell végeznie a nemzetközi gyakorlatban létező kisebbségvédelmi törvények összevetését, amely eredetileg is a feladata lett volna, és figyelembe kell vennie a kedvezménytörvényhez fűzött és a Velencei Bizottság ajánlásaival összhangban lévő magyar kormányrendeleteket, amelyekről jelentésében nem történt említés.

2002. szeptember 2-án az ET Parlamenti Közgyűlésének jogi bizottsága párizsi ülésén megtárgyalta Erik Jürgens kiegészített jelentését, amely a kedvezménytörvény visszavonását javasolja, és a törvény egészét értel-

¹⁸ „Although a state with a titular majority population may have an interest in persons of the same ethnicity living abroad”

¹⁹ *Preferential treatment of national minorities by their kin-state: the case of the Hungarian Status Law of 19 June 2001* (Draft report), Council of Europe, Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights, 11 June 2002.

metlennek találja. A román és a szlovák képviselők javasolták, hogy a jelentést tegyék át a 2003. januári közgyűlés napirendjére. Magyarország vállalta a törvény módosítását a januári közgyűlésig.

2002. október 22-én az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének politikai bizottsága budapesti ülésén találkozott Bársony András magyar külügyi államtitkárral. Az ET felszólította Budapestet, hogy a szomszédokkal való tárgyalás után módosítsa ezt a jogi normát. 2002. december 4-én Erik Jürgens, az ET PK emberjogi bizottságának jelentéstevője Pozsonyban tárgyalt, megismerkedett a szlovák kormánynak a státustörvénnyel kapcsolatos állásfoglalásával. Eduard Kukan szerint a szlovák kormány elfogadhatatlannak tartja eme jogi norma exterritoriális hatását és diszkriminatív jellegét.

2003. június 25-én Strasbourghban az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése elfogadta a státustörvényről szóló jelentést. 2003. július 18-án a magyar és a román fél Bukarestben megállapodott a kedvezménytörvény romániai alkalmazásáról. Mircea Geoană román és Kovács László magyar külügyminiszter bejelentette, hogy a megállapodást rögzítő kétoldalú egyezményt a két miniszterelnök írja alá ősszel; az egyezményt – a megállapodás szerint – a két kormány hagyja majd jóvá.²⁰

A jelentésben Jürgens szóvá tette, hogy a magyar állam csak a végrehajtási utasításokban vette figyelembe a Velencei Bizottság javaslatait, de a törvényt nem módosították a javaslatok alapján.²¹ A jelentés igen érdekes megkülönböztetést tett a *Hungarians* (a magyarországi magyarok, a magyar állampolgárok) és a *Magyars* (a határon túl élő magyarok) között.²² A jelentés továbbra is a politikai nemzet koncepciójára épült, azt is állítja, hogy a státustörvény preambulumban szereplő nemzetfelfogás – „a szomszédos államokban élő magyaroknak az egységes magyar nemzet-hez való tartozása” – az államhatárok el nem ismeréseként értelmezhető.

²⁰ A megállapodás a kormányok jóváhagyásakor lép életbe, s azzal érvényét veszíti a kedvezménytörvényről 2001 decemberében aláírt magyar–román miniszterelnöki egyetértési nyilatkozat.

²¹ Minden valószínűséggel az igen feszült választási kampány miatt nem módosították a törvényt.

²² Ez olyan, mintha a németországi németek lennének a Germans, és például a Belgiumban élő németek a Deutschs. A dokumentumot lásd: *Preferential treatment of national minorities by their kin-state: the case of the Hungarian law of 19 June 2001 on Hungarians living in neighbouring countries („Magyars”)*, Council of Europe, Parliamentary Assembly, Committee on Legal Affairs and Human Rights, adopted on 3 March 2003.

A módosításhoz vezető út

A belpolitikai csatározások, a szomszédos országok kifogásai, valamint a nemzetközi szervezetek, intézmények kifogásai a kormányváltás után a státustörvény módosításához vezettek.

Az MSZP, habár megszavazta a státustörvényt, a szavazást megelőző vitában, illetve a törvény elfogadását követő időszakban, főleg a 2002-es választási kampányban annak hiányosságait és lehetséges negatív következményeit emelte ki. Az SZDSZ elsősorban a magyar nemzet kulturális terminusokban történő meghatározása elleni elvi kifogásait hangoztatta, illetve annak veszélyeire hívta fel a figyelmet. Mindkét párt egyetértett abban, hogy a törvényt módosítani kell, amit 2003-ban meg is tett. A szomszédos országok közül elsősorban Románia és Szlovákia fogalmazott meg kifogásokat és jelezte erőteljesen, hogy ellenzik a státustörvény végrehajtását. A módosításhoz hozzájárult a törvény által generált nemzetközi visszhang is. A Velencei Bizottság, a kisebbségi főbiztos, a bővítési főbiztos, valamint az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése – más-más hangnemben, más-más kérdésre összpontosítva – kifogásokat fogalmazott meg. Igaz, egyben több helyen legitimnek tekintette a kisebbségiek anyaországi támogatását. E három tényező összehatása vezetett a törvény módosításához.

A 2002-es áprilisi választások eredményeképp új, koalíciós MSZP–SZDSZ kormány alakult. Markó Béla, Bugár Béla és Kasza József 2002. május 9-én Budapesten találkozott Medgyessy Péterrel és Kovács Lászlóval. Ezen a találkozón Medgyessy Péter kormányfőjelölt jelezte, hogy felülvizsgálatra szorulnak az Orbán–Năstase memorandum bizonyos elemei, és erről tárgyalni kívánnak a román féllel, valamint azt, hogy az MSZP elkötelezett abban, hogy a jogszabály működjön.

2002. június 18-án Adrian Năstase kijelenti, hogy a memorandumban foglaltak végrehajtását, valamint a státustörvény módosítását várja a magyar kormánytól. 2002. június 19-én Jaroslav Chlebo szlovák külügyi államtitkár az Új Szónak azt nyilatkozta, hogy várja a választ azokra a javaslatokra, amelyeket a kedvezménytörvény ügyében még márciusban elküldött akkori partnerének, Németh Zsoltnak. Hozzátette, hogy ezeket nemrég megismételte új partnerének, Bársony András külügyi államtitkárnak, valamint javasolta, hogy a szlovák–magyar vegyes bizottságot 2002. július első felében hívják össze Pozsonyba. 2002. június 20-án Kovács László azt nyilatkozta a szlovák távirati irodának, hogy Magyar-

ország a szlovák–magyar vegyes bizottságban gyors konzultációval kész felmérni a kedvezménytörvény körüli helyzetet.

2002. július 1-jén az Esztergomban tartott visegrádi miniszterelnöki csúcson Dzurinda és Medgyessy kétoldalú megbeszélést tartott. Utána kijelentették: egyértelműen megvan a politikai akarat ahhoz, hogy tisztázzák a kedvezménytörvény miatt felmerült nézeteltéréseket a két ország viszonyában. 2002. július 3-án a magyar és a szlovák külügyi államtitkár pozsonyi találkozásán Bársony András arról adott tájékoztatást, hogy a magyar fél kész módosítani a törvényt, miközben figyelembe fogja venni Szlovákia és a többi érintett ország kifogásait, valamint a Velencei Bizottság ajánlásait.

Az új magyar kormány jelezte, hogy módosítani fogja a státustörvényt. 2002. július 17-én a MÁÉRT ülésén Kovács László külügyminiszter kifejtette, hogy a kormány olyan megoldásra törekszik, amely megfelel a jogszabály eredeti céljainak és az európai normáknak, szolgálja mind a határon túli magyarság, mind Magyarország érdekeit, és elfogadható a szomszédos országok kormányai számára is. A MÁÉRT zárónyilatkozata szerint a résztvevők tudomásul veszik a törvény módosításának szükségességét, s javasolják, hogy azt a következő MÁÉRT tanácskozás tűzze napirendjére. 2003. április 18-án MÁÉRT szakértők Budapesten tanácskoztak a kedvezménytörvény-módosítás munkaanyagáról. A Magyar Állandó Értekezlet VII. ülésének 2003. május 24-i megnyitóján Mádl Ferenc köztársasági elnök amellet szolt, hogy a kedvezménytörvényben őrződjön meg az egységes magyar nemzetre való utalás és a magyar igazolvány továbbra is maradjon érvényben. A Fidesz nem írta alá a zárónyilatkozatot.

A módosításra 2003. június 23-án került sor. A módosítás elvi és gyakorlati is egyben. A törvényből kikerül az *egységes magyar nemzetre* való utalás, helyette a szomszédos országokban élő magyarság „magyar nemzeti azonosságtudata megerősítésének, valamint a magyar kulturális örökséghez való kötődésének, mint a magyar nemzethez való tartozása kifejezésre juttatásának”²³ megfogalmazás szerepel.

A kedvezmények és támogatások, illetve a magyar igazolvány (magyar hozzátartozói igazolvány) szétválasztása következtében azonban elmosódnak a juttatásokra jogosultak körének határai. Ebbe a körbe ugyanis

²³ 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról. (A 2003. évi LVII. törvénnyel módosított, egységes szerkezetbe foglalt szöveg.)

igazolványt nem birtokló, a magyar nyelv és kultúra iránt érdeklődő, e juttatásokra igény tartó, akár többségi nemzethez tartozó személy is beletartozik.²⁴ Az „egységes magyar nemzet” megfogalmazás így kikerült a 2003-ban módosított törvényből. Az elvi kérdések közül ezt vitatták leginkább az MDF és a Fidesz képviselői. A gyakorlati módosítások közé tartozik, hogy az addigi legalább két gyermek utáni beiskolázási támogatás helyett immár egy gyermek után is lehet azt igényelni; illetve a szomszédos országokban élő magyarok magyarországi munkavállalásának a törvény által nyújtott kedvezőbb feltételei megszűntek.

Összegzés

A rendszerváltás utáni nemzeti újraintézményesítés a státustörvény körüli vitában „csúcsosodott ki”. A törvény eredeti célja „a kisebbségi léthelyzetben élő magyarok kedvezményezése és segítése volt a magyar állam részéről, magyar kultúrájuk és magyar nyelven folyó oktatásuk támogatásán keresztül”.²⁵ A státustörvény a magyar állam és a határon túli magyar egyén között teremtett kapcsolatot, a magyar állam és határon túli magyar közösségek, intézmények korábban is létező viszonya mellett. Az állampolgársági törvényben ez a reláció már szerepel, de igazi politikai hatása nem volt, ugyanakkor pedig az állampolgársági törvény nem azoknak nyújt kedvezményt, akik magyarok, hanem akik – vagy akiknek felmenői – egykoron magyar állampolgárok voltak. A státustörvény sem következtet az egyén nemzetiségére a felmenők nemzetiségéből. Téves minden olyan értelmezés – akár a státustörvény, akár az állampolgársági törvény kapcsán –, hogy a magyar nemzetfelfogás – legalábbis a Magyar Köztársaság törvényeiben – bárminemű vérségi köteléket tartalmazna.

A magyar igazolvány mindenestre a magyarság, a nemzet kérdését vetette fel: ki az, aki jogosult, és ki az, aki nem jogosult az igazolvány megszerzésére. Az igazolvány igényléséhez pedig a törvényhozó olyan feltételeket támasztott, amelyek összefüggésbe hozhatók a nemzeti hovatartozással.

²⁴ Budapest Analyses: A státustörvény módosítása. http://www.bpfrakcio.hu/ba/magyar/budapestanalyses_18_hu.html [megtekintve: 2010. április 18.]

²⁵ Budapest Analyses: A státustörvény módosítása. http://www.bpfrakcio.hu/ba/magyar/budapestanalyses_18_hu.html [megtekintve: 2010. április 18.]

A státustörvény – a magyar állam nemzetfelfogását is intézményesítette – a kulturális nemzetfelfogásra épült. A módosítás után is megmaradt a kulturális nemzetfelfogás, ám a szövegben az „egységes magyar nemzet” megfogalmazás helyébe a „magyar kulturális örökséghez való kötődés” került.

A státustörvény mindenképpen fordulópontot jelent a magyar nemzetpolitikában. A törvény többféleképp értelmezhető és eltérő módon értékelhető, az viszont tagadhatatlan, hogy a határon túli magyarság körében egyértelműen pozitív visszhangot váltott ki. Az igénybe vehető kedvezmények és támogatások mellett a törvény üzenete a legfontosabb: a magyar állam számára fontosak a határon túli magyarok. A magyar igazolványt mintegy 800 000 határon túli magyar igényelte, illetve a kutatók hasznos információt szerezhetnek a határon túli magyarságról.²⁶ Kataszter nem jöhetett létre, habár a Belügyminisztérium/Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium rendelkezik a magyar igazolványt igénylők listájával, amely alapinformációkat tartalmaz a határon túli magyarság egy jelentős szegmenséről. Adott esetben ez akár társadalomépítés céljára is felhasználható. A 2003-as módosítás ellenére a státustörvény működik.

²⁶ Császár Melinda: *A kedvezménytörvény romániai gyakorlatáról – Magyar igazolvány iránti kérelmek számának alakulása*. Demográfia, 2004. 3–4. szám, 321–334. p.

C.N.S.A.S.

DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

az 09-08-1984

G. Stancu Gh.

35

h. Stancu

Declarație

Subsemnatul Ecaterina Gaba, născută la data de 7. aug. 1939, fiică lui: Iuliu și
 elidăia profesor de engleză - germană Titulescu la Școala Generală "Ștefan cel Mare", muncă
 UTC, domiciliată în Pft. Ghenghe, Str. Alotașilor nr. 16, telefon 13963 declar
 următoarele:

După terminarea liceului de matematică - fizică din Pft. Ghenghe în anul
 1958, am dat concurs de admitere la Facultatea de Filologie din Cluj - M. După exa-
 menul reușit am sosit în orașul muncitorilor la Cluj (școlă Cantemir) timp de 9
 luni. În septembrie 1959 am început să urmez cursurile de la facultatea din
 Cluj - M. și am terminat în 1963. În acești 4 ani m-am ocupat cu laboratoarele și
 cu bursa de studii. Probleme la facultate nu am avut, am obținut note de
 4-5 la toate specialitățile. Din 1960 am făcut parte din redacția revistei
 studentești "Eclinox", și în 1962 partea de literatură săptămânală, împreună cu alți colegi
 am organizat cenașul "Școlă Ștefan".

La revista "Eclinox" l-am amuzat pe belșii călător Andreș, care m-a ajutat
 în primele săptămâni să înșușesc meșter de redactor. Alături de el se baza pe un
 articol publicat de el mai înainte în revista "Tinerii din Cluj", în care elogiile peșterile
 mele apăreau. În anul următor el a părăsit redacția, în 1962 și Cluj. În Pft.
 Ghenghe, unde a fost raportat m-am întâlnit cu alți mei de studiu ori, și vorbeam
 despre publicitatea lui recentă și despre "Eclinox".

Tot la Cluj l-am amuzat și pe Gili Károly, care am amuzat în școala de arti-
 stici la facultate. La "Eclinox" m-a colaborat, revistei mai știu că el nu am avut. La
 Pft. Ghenghe, unde a fost raportat și el l-am văzut o singură dată, și mi-a ră-
 mas în minte că vorbeam în școala noastră.

La Jakobson Emil am avut relații și înainte de facultate, fiind și ea din
 Școala nr. 1. El a ajutat cu niște cărți de gramatică să mă pot ocupa mai bine
 la examenul de admitere. În Cluj ne-am întâlnit săptămânal în "Școala",
 și ea m-a încurajat să devin redactor. După ce am terminat la Facultate, rela-

Ecaterina Gaba

LŐRINCZ CSABA ÉS A SZEKURITÁTE

„Fiind cunoscut cu unele concepții necorespunzătoare de natură naționalist-iredentistă, propun supravegherea în continuare pe linia cetățenilor străini, de Sect. I”¹

A magyar közvélekedés (a hazai és a romániai magyar egyaránt) úgy tartja, hogy a nagyvilágban működő sok száz állambiztonsági szolgálat egyik legfélelmetesebb és leghatékonyabb „cége” a hírhedt *Securitate*, közismert magyar nevén a „szeku”.

Nem tudok viszont róla, készült-e már összehasonlító „profi” vizsgálat, mely megkísérelte volna rangsorolni a *global village* leghíresebb hírszerzési és kémelhárító hálózatait, de szinte bizonyos, hogy a román szakszolgálat igen előkelő helyen szerepelne e hierarchiában; még az sem lehetetlen, hogy – a KGB és a *Moszdad* mellett – „dobogós” helyre aspirálhatna...

Hogy miért „alakult” ez így, nem nehéz rekonstruálni: a mi nem kevésbé rossz csengésű „testvérszerveinket” (ÁVH, Ávó) leszámítva egyetlen titkosszolgálatnak sem volt ennyi „dolga” – képletesen és valóságosan – *magyarokkal*.

És ha ezen egy kicsit eltöprengünk, elegendő néhány nyers történelmi tény (évszámot, demográfiai adatot, társadalomfejlődési trendet, nemzetépítési törekvést és lélektani törvényszerűséget) felsorolni és mérlegelni, hogy rögvest kiderüljön: ez voltaképpen nem is történhetett *máshogy* – és még nagyon sokáig nem is lesz/lehet *másképp*.

¹ „Minthogy bizonyos [állambiztonságunk érdekeivel és szocialista nemzeti ideológiánkkal] összeegyeztethetetlen [»nem megfelelő«] nézeteket valló egyénként ismertük, javasolom további megfigyelését az idegen állampolgárok vonalán, az I. Szekció révén.” Részlet Mihai Lazăr százados, a Szekuritáte Kovászna megyei Felügyelősége munkatársának 1986. december 24-i keltezésű kézírásos összefoglaló jelentéséből. *Raport privind verificările efectuate asupra numitului LŐRINCZ CSABA din Sf. Gheorghe*, CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU STUDIAREA ARHIVELOR SECURITĂȚII, DOSAR Nr 43, privind pe (6) LŐRINCZ [sic!] CSABA, Cota SRI [Román Hírszerző Szolgálat, a Szekuritáte utódszerve; jelzet]: FI 19435; Cota CNSAS (A Szekuritáte Irattárainak Tanulmányozására Létrehozott Nemzeti Tanács [a magyarországi Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára román megfelelője] jelzet): I 236640, 16. fól. (a továbbiakban: *Lőrincz Csaba-dosszié*).

Mert miért is tartják fenn drága pénzért – az adófizetők filléreire és *banijain*² – e speciális szervezeteket (egyik román gúnynevén: a „kompetens szervet”)? A felelet benne van szinte valamennyinek az elnevezésében: a mindenkori *állam* mindenkori *biztonságát* hivatottak védelmezni. Minden potenciális ellenség ellen, minden eszközzel – és bármi áron.

Idézzünk csak föl magunkban néhány elmosódóban lévő (történelmi) ismeretet:

a.) melyik az a nép (etnikum), amelyikkel a magyarság földrajzilag a legnagyobb területen egy ezredév óta egymásba ékelődve él, s amellyel etnikailag a leginkább összekeveredett? A válasz: a román (s persze a szlovák, meg a hazai német);

b.) melyik társadalomfejlődési *modellt* másolták (követték) ösztönösen az erdélyi (bánsági, partiumi, máramarosi) románok? A válasz: a (nemesi típusú) magyart;³

c.) melyik nemzetépítési stratégiát akadályozták meg, fordították a visszájára (és másolják – mintegy nyolcvan/száz év *fáziskéséssel* – mindmáig öntudatlanul, persze a mintánál összehasonlíthatatlanul leleményesebben és sikerebben) a román nemzetállamiság (a *románizmus*) XIX–XX. századi prófétái és mai „technikusai”? A válasz: a magyart;

d.) melyik vadonatúj „utódállam” részesült a legnagyobb területi adományban az 1920-as „nemzeti átrendezéskor”, és melyik korábbi entitás rovására? Válasz: Nagy-Románia – a történelmi („integer”) Magyarországból. (Már csak kevesen tudják – mármint a történészeken kívül –, hogy a román királysághoz [a *Regáthoz*] csatolt rész *nagyobb*, mint a maradék [trianoni] „anyaország”!)

e.) ergo: hol él mindmáig a legnagyobb számban (bár megfogyva, sorvadó ellenálló erővel és halványuló önképpel) – „uralkodó (államalkotó, domináns) nemzetből” 1920-ban egy tollvonással *nemzeti* (együttlakó)

² A magyar–román (román–magyar) történelem alább még érintendő összeszövődöttségének fontos bizonyítéka, hogy a mai román fizetőeszköz történelmileg és etimológiailag nem egyéb, mint IV. Béla királyunk helytartója –a krajovai (szörényi) *bán* – által veretett pénz.

³ Csupán nyelvészek és történészek tudják, hogy a szintén francia mintákat követő (és a XIX. század folyamán temérdek francia kifejezést átvevő) román nyelvújítás előtt a magyar *nem/zet/ség* szóból eredeztethető *neam* – s nem a *nation*ból, „románosított” *națiune!* – jelentette a népi/nemzeti közösséget! Vagyis a két nemzetfejlődés – egyébként „történelmileg” *logikusan!* – nyelvészetileg is közös töről fakad!

kisebbséggé⁴ nyilvánított (s leendő „másodrendű állampolgárrá” lefokozott) – magyar nyelvű és tudatú népesség? Válasz: Romániában;

f.) az 1970-es, 1980-as években, Nicolae Ceaușescu országglása – s Lőrincz Csaba és korosztálya eszmélkedése – idején (a „sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésének” „döntő szakaszában”) – vajon érvényben volt-e még az 1789-es francia típusú (központosítást, homogenizálást, egynyelvűséget előíró) nemzetállami/államnemzeti modell? Válasz: igen, még brutálisabban, mint a két világháború között, majd a „népi hatalom éveiben”: „Gyorgyu Dézs” és Groza „Péter” Romániájában.

Itt most szándékosan megszakítom e szónoki kérdések sorjázását: eme kisesszé feladata egy 1959. augusztus 7-én Sepsiszentgyörgyön született székely fiatalember (Lőrincz Csaba „célszemély”)⁵ – a magyar geostratégiai-nemzetpolitikai gondolkodás egyik legnagyobb hatású leendő teoretikusa s politikailag is rendkívül hatékony képviselője, mi több, kivitelezője – valamint a Securitate között kialakult nem kívánt kapcsolat vázolósa (a rendelkezésre álló, igencsak töredékes források, s részben Csaba 2007 nyarán elhangzott szűkszavú tájékoztatása alapján). Amely, előrebocsátom, olyan, mint cseppben a tenger! Semmiben sem különbözik a többi sok tízezer, mondjuk az 1948 és 1963 között lepergett másfél évtizedben született romániai magyar férfi és nő léthelyzetétől – és akár modellezhető sorsvázlatától.

* * *

A '70-es évek közepén Lőrincz Csaba sepsiszentgyörgyi illetőségű középiskolás diákot gyors egymásutánban két nagy megrázkódtatás érte: 1975. szeptember 15-én délután a Malomgát utca 16. szám alatti családi ház padlásán holtan találta édesapját, Lőrincz Bélát, akinek aznap kellett volna bevonulnia a marosvásárhelyi kórházba, hogy elviselhetetlen fájdalmakat okozó agydaganatát eltávolítsák. Az apa, további komplikációktól tartva, nem vállalta az operációt, önkezeléssel vetett véget életének. A csapás (látvány) annyira sokkolta a tizenhat éves érzékeny kamaszt, hogy rövid

⁴ *Minoritățile naționale conclucuitoare* (Nicolae Ceaușescu időtálló szóeleményeinek egyike. Vö. „fără deosebire de naționalitate” [nemzeti megkülönböztetés nélkül]; „țara vecină și prietenă” [szomszédos baráti ország], Magyarország alig titkolt rosszindulattal használt kódneve etc.)

⁵ Lőrincz Csaba („obiectivul”) két kódnéven is szerepel a dossziében: többnyire „Laurențiu”, néha (tévesen!): „Luca”.

időre a beszélőképességét is elveszítette. Erről a tragikus esetről soha senkinek nem szólt többé. De rendkívül zárkózott lévén, a másik korabeli „élményét” is csupán nagyon kevesekkel osztotta meg: ez idő tájt egy olyan baráti körhöz tartozott, amelynek néhány forró fejű, felelőtlen tagja – köztük valószínűleg egy szemrevaló, csinos leányzó is –, balhéból, avagy rosszul értelmezett „nemzeti virtusból” egy szentgyörgyi középület levegőbe röpítését fontolgatta. Ahogy ez ilyenkor többnyire – szinte *törvényszerűen* – történni szokott, valaki (nem lehetetlen, hogy épp a Csaba szívét megdobogtató ifjú hölgy) „feldobta” a társaságot. Vizsgálat következett, kihallgatások; a dologból „ügy” lett – „állambiztonsági eset”... Lőrincz Csaba pedig egy életre „levonta a konzekvenciákat”: a leányról (akinek nevét haláláig nem fedte föl) – és a hasonló „szervezkedések” célszerűségéről egyaránt. Utóbb épp ezzel a „csalódással” magyarázta zárkózottságát, embertársai iránti bizalmatlanságát. Nem volt azonban annyira óvatos, hogy nagy ritkán ne hozta volna mégis szóba – többnyire épp akkor, ha valaki gyanakvó természetének okát firtatta. Ezt cselekedte katona korában is, amikor a kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem Filológiai Fakultásán tett sikeres felvételi vizsga után hetedmagával (köztük egy vele egyívású földijével, Sükösd Istvánnal) 1978–1979-ben egy Konstanca környéki dobrudzsai faluban, Corbuban múltatta – előfelvételisként – az időt.



Dobrudzsa, Corbu, 1979, a leszerelés mámorában

A hét tehetséges ifjú közül az egyiket – „Alexandru Iosif” fedőnéven – gyaníthatóan már a helyszínen (netán még korábban) „beszervezték”, mert Lőrincz Csaba „doszárjának” első, 1982. március 15-én (!) keltezett *raport*-ját ő jegyzi. De Csaba nem neki, hanem később egy másik, barátjának vélt fiúnak beszélt el ifjonti megpróbáltatásainak krónikáját, aki minden jel szerint csupán pár év múltán lett „gabor” (a bukaresti argóban valószínűleg nem teljesen véletlenül jelölik nyilvánvalóan magyar „konnotációjú” kifejezéssel a *spiclit!*). Nem tudom, s talán nem is szeretném soha megtudni, ki ő, mi a becsületes (?) neve, mi végből (vagy milyen kényszerek hatására) lépett a poétikusan „kék szemű fiúk” néven is (köz)ismert „csapat” szolgálatába. Tény viszont, hogy nagy erőbedobással és szerfölött hatékonyan „dolgozott”. Ő ismertette – nem is egy alkalommal – Csaba életének ezt a korai kínos mozzanatát. A szóban forgó jelentésekből sajnos nem deríthető ki historikus igazsággal, hogy 1978 vagy 1979 őszén (esetleg 1980 tavaszán) rögzítette-e kiváló memóriája a pikáns (robbanékony) történetet, mert ha ezt pontosan ismernők, szűkülne a kör. Így csupán azt tudjuk, hogy „Eugen Bogdan”, aki Lőrincz Csabával egy időben járt a kolozsvári egyetemre – ismereteim szerint meglehetősen ritka kivételként –, megkettőződik: „I. I. Harghita” fedőnéven is fölbukkan a dossziében. S mindahányszor mint „rendkívül megbízható forrásra” hivatkoznak rá felettesei, sőt, némelyikük nem is tudja, hogy ugyanazzal az ügynökkel van dolga...⁶

S itt meg kell állnunk egy pillanatra! „Eugen Bogdan”, alias „I. I. Harghita” – legalábbis a Lőrincz Csaba-dossziében szereplő dokumentumok tanúsága szerint – 1983. január 11-én számol be először 1978-ban (vagy 1979-ben) szerzett értesüléséről, amelyet rövid időn belül még néhányszor megerősít – s a „hivatásosok” pedig az információt tényként kezelik.

S mit tesz Isten? 1984. június 5-én hajnalban valaki (valakik?) robbanóanyagot helyeznek el Mihai Viteazul Sepsiszentgyörgy főterén emelt lovasszobránál, amely a detonáció következtében csak könnyebben rongálódik meg – letörik egy darab a pompás telivér farkából; egy tíz év körüli, Vaszi Jánoska nevű kisfiú viszont halálos sebet kap a szanaszét repülő szilánkoktól. Ilyenkor szokták föltenni az obligát kérdést: *Cui prodest?* Bár-hogy lett légyen is, az „eset” kapcsán (ürügyén) maga Lőrincz Csaba is gyanúba kerül, aki 1983 szeptemberétől a Bardóc községhez tartozó székely-

⁶ Lásd *Raport privind rezultatul verificărilor întreprinse asupra lui Lőrincz Csaba*. (A jelentés kelte: 1984 augusztus 6.; aláírás: Lazăr Mihai százados). *Lőrincz Csaba-dosszié*, 27. fol.

száldobosi általános iskola magyar és német szakos tanára, a falucska pedig – legalábbis légvonalban – nincs túl messze Sepsiszentgyörgytől, ahová a leendő nemzetpolitikai szakértő hetente többször is hazlátogat: „navétázik” (ingázik); többnyire buszon, néha személygépkocsival. Vagyis megismétlődik a múlt – immár *élesben*: jó néhány, a dossziéba került irat tanúsítja, hogy ezúttal valóban a körmére néznek, az arra „illetékesek”, aprólékosan lenyomozzák, szinte percnyi pontossággal ellenőrzik, mit csinált a fiatal oktató az 1984. június 4–5–6-i „kritikus napokban”. Persze ki is hallgatják – két alkalommal is, amelyek során kézzel írt részletes román nyelvű „nyilatkozat” megszövegezésére kötelezik. Summa summarum: nem egészen elképzelhetetlen (mi több, nagyon is valószínű), hogy „minden másképp van”, mint amit a hivatalos verzió állít! Maga a rettegett állambiztonság, a „szeku” főzte ki, s rendezte meg az egészet. (Esetleg erre utalhat már az is, hogy *a román nemzeti mitológia* eme szimbolikus alakjának emlékműve alig sínylette meg az „akciót”!) „Igény” pedig igencsak lett volna rá, hiszen – gondoljuk csak meg! – éppenhogy elcsöndesedett az *Ellenpontok* kavarta – külföldön is igen nagy port felvert – politikai vihar, s nem sokkal (alig egy évvel) később már javában zajlottak a Limes Kör konspiratív körülmények között szervezett megbeszélései. Ezeknek pedig Lőrincz Csaba is tevékeny részese, mi több, a nála nem egyszer generációkkal idősebb neves erdélyi magyar értelmiségiek intellektuálisan egyenrangú vitapartnere volt...

Mi tagadás, nem tudom, ez a 61 számozott fóliót rejtő, 1993. július 27-én mikrofilmre vett – 11 titkos ügynöki jelentést, 10 lehallgatási jegyzőkönyvet, 12 átiratot (hivatalos kérést, javaslatot, utasítást, parancsot), 8 (köztük 1 darab telefonos) jegyzéket, 2 házkutatási jegyzőkönyvet, 2 személyi lapot (kartont), 1 „főljegyzéses jelentést”, valamint egy alkalmi beszűgást tartalmazó, hol kézírásos, hol gépiratos – *dosszié* jóval több kérdést vet föl, mint amennyit megválaszolni képes! Már az sem világos, milyen kritériumok alapján válogatták; s ha már „szűrték”, miként kerülhetett bele mégis, igaz, egyetlen, Lőrincz Csaba és a Limes Kör kapcsolatát „dokumentáló” irat⁷ – nem mellékesen ez nem más, mint Csaba „repatriálása” után kiállított személyi lapja. Figyelmetlenség? Dezinformáció? S mit jelent(het) az, hogy ebben az aktában Lőrincz Csaba „célszemély” Arakó Kovács Attila „futárjaként” szerepel? Holott annál már akkoriban is több

⁷ Vö. Cs. Gyimesi Éva: *Szem a láncban. Bevezetés a szekudossziék hermeneutikájába.* Komp-Press Kiadó, Kolozsvár 2009. Lőrincz Csaba nevét lásd a 62. p.-n.

volt... Nem folytatom, de élek a gyanúperrel, hogy a Limes-vitákat rögzítő lehallgatási és egyéb anyagokat (meglepne, ha ilyenek nem rejtőznének garmadával valamelyik bukaresti fondban) egyszerűen „kifelejtették” a Lőrincz Tibor – Csaba testvéröccse – kérésére 2009. november 4-én összeállított kollekciónál... (E sorok írója egyébként, hitelt érdemlő forrásból, úgy értesült: ha nem családtag, hanem „profi” kutató – hivatalos engedéllyel felszerelve – kéri az iratokba való betekint[het]ést, *eleve jóval több anyagot* bocsátanak a rendelkezésére...)

Újabb, talán az eddigieknél is nagyobb talány, hogy mi keresnivalója van Lőrincz Csaba dossziéjában a nála mintegy három hónappal idősebb, szintén sepsiszentgyörgyi Sükösd Istvánra vonatkozó iratoknak?

Higgyük-e el a dosszié „megkomponálóinak”, miszerint ennek (a ténynek) egyetlen és kizárólagos oka az volna, hogy mindkettejüket mint „nacionalista-irredenta megnyilvánulásokat tanúsító személyt” tartották nyilván a kolozsvári „szakemberek”? (S később ennek ürügyén rendeztek/hajtottak végre mindkettőjük lakásában – 1984. augusztus 9-én *egyidejűleg!* – házkutatást?⁸) De hiszen ez esetben – persze a „renegátokat” kivéve⁹ – *minden* erdélyi és romániai *magyart* en bloc figyelni és követni kellett volna! Lehet, hogy „jó szerencse, semmi más”, hogy nem inkább Hajdu Istvánnal „boronálták” Lőrincz Csabát azonnal össze, hiszen „Eugen Bogdan” *együtt* jelentette föl őket, méghozzá egy „húzósaabb” ügyben: egy közösen birtokolt (rejtegetett) kézirat miatt, amely, úgymond, „torz módon ábrázolta a [romániai] nemzetiségek helyzetét és [annak] a román hatóságok általi kezelését a szocializmus időszakában”?¹⁰ S a dolog

⁸ Külön nyelvészeti-stilisztikai kistanulmányt érdemelne a – magyar identitásukban már megcsökött, románul viszont tisztességesen megtanulni még képtelen – Sükösdékhez „kiszálló” két szentgyörgyi „közeg” (*Mesaroşiu Vasile* főhadnagy és *Fekete Vasile* százados) nyakatekert „stílusának” szakszerűbb vizsgálata! (Finom distinkció lehet viszont, hogy Lőrinczéket született románok: az akkoriban hadnagyi rendfokozatú Mariana *Stoica* és Gheorghe *Stoian* „látogatták meg”...)

⁹ Csupán jövőbeni alapos szociológiai vizsgálat döntheti majd el (persze azért a válasz e nélkül is gyanítható), hogy a kolozsvári és Kolozs megyei szekusok között – a „tősgyökeres” erdélyi, moldvai és havaselvi román családnevek (Lazár, Moldovan, Oprea, Tudoran, Velea stb.) mellett – miért szerepelnek viszonylag nagyobb arányban örménynek (Cerghizan), szlováknak, esetleg szlovénnek (Karec) ható, valamint „osztrákos” csengésű (Aulik) vezetéknevek.

¹⁰ *Lőrincz Csaba-dosszié*, 32. fól. („Eugen Bogdan” 1983. november 11-i jelentése, amelyből kiderül, hogy a két fiatalember a spicli szerint „még 1980-ban” összekülönbözött azon, hogy vállalja-e L. Cs. az Echinox által felkínált szerkesztői posztot, Hajdu István pedig egy finnországi nyári egyetem után 1981-ben a „szabadságot választotta.”)

csupán azért nem fordult véresen komolyra, mert a veszélyes informátor *utólag* mártotta be őket, s addigra, 1981-ben Hajdu István már árkon-vasfüggönyön túl járt – disszidált.

Maradt tehát másik célszemélynek Sükösd István, de csatolt anyagából nem annyira „szoros baráti viszonyra”, inkább az ellenkezőjére – alig titkolt kölcsönös ellenszenvre – következtethetünk! (Ráadásul nem egy líceumba jártak szülővárosukban, Kolozsvárt Sükösd kollégista volt, Csaba albérletben lakott, s a „papírok” tanúsága szerint az egyetemi évek során alig álltak szóba egymással.¹¹)

Marad a cáfolhatatlan *tény*: hosszú hónapokat töltöttek Corbuban – összefárva! S alig van zártabb közösség a „seregnél” – a börtön, XIX. századi tengerjáróhajók fedélzete, meg talán a futballöltöző lehet még ilyen! –, ahol a szinte véletlenszerűen (?) egymás mellé sodródott emberpalánták egymás legtitkosabb tulajdonságait (erényeit és gyarlóságait) a maguk *nyers valóságában* ilyen mélységben megismerhetnék...

No meg a találgatás, hogy – mégis? – *egymást védték* a kölcsönös rezerváltsággal; netán – *mégis* – valaha ugyanannak a kisközösségnek voltak mindketten a tagjai, amelyik hajdan „megégette magát”?

Akárhogy történt is (a valóságban), egy utolsó kérdés még idekíváncozik: elképzelhető-e vajon, hogy a magyar nemzetstratégiai gondolkodás egyik legnagyobb formátumú művelőjéről – és politikailag is minden bizonnyal leghatékonyabb formálójáról – mindössze 60/61 oldalnyi „anyag” maradt fenn a *Securitate* és utódszervei archívumaiban?

És vajha mit „tudnak” minderről a mi (magyarországi) irattáraink?¹²

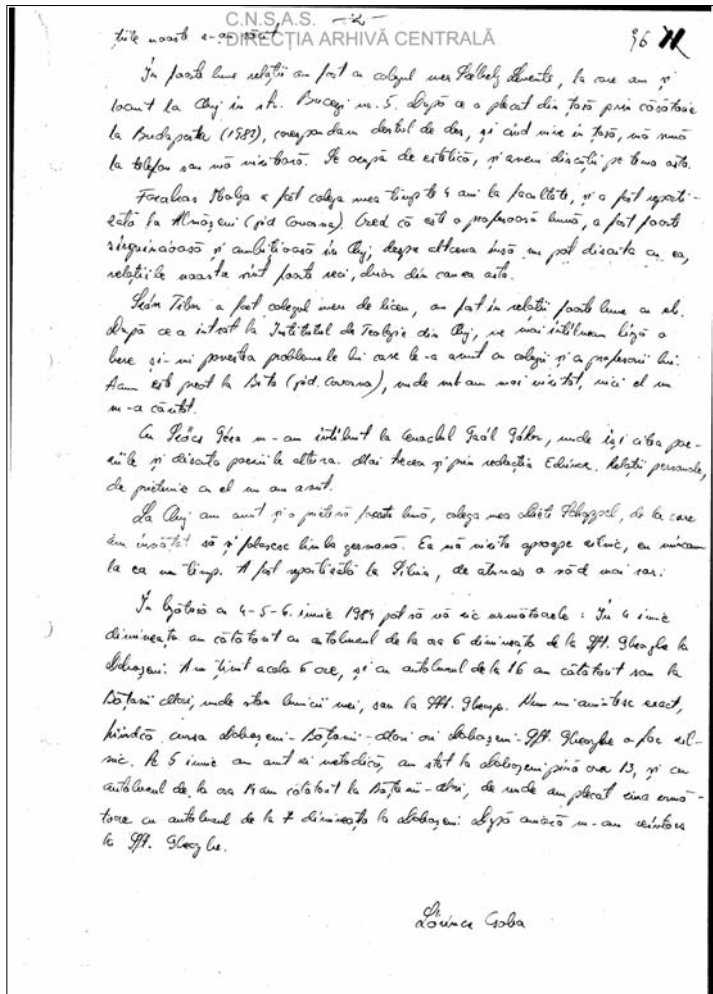
Szóval lesz még kutakodnivalója a jövődő történészeinek!

¹¹ Az egyik Sükösd-nyilatkozatban bukkantam az ismereteim szerint egyetlen, Lőrincz Csaba jellemét negatív színben feltüntető passzusra, amely épp a *kapcsolat hiányát* hivatott dokumentálni, s így fest: „[L. Csaba] sokat foglalkozott filozófiával. Kezdetől fogva nagyra tartotta magát, felülmúlhatatlannak és nemigen ereszkedett le a közönséges halandókhoz. Szerinte én is sokkal alacsonyabb rendű lény voltam hozzá képest, úgyhogy alig váltottunk néhány szót az egyetemi évek során.” Lásd *Lőrincz Csaba-dosszié*, 39. fol. (Sükösd István 1984. december 12-i román nyelvű sk. „nyilatkozatából”).

¹² A szerző 2010. február 9-én egy nappal korábbi informális kérését elektronikus formában megismételve (és az édesanya leánykori neve kivételével Lőrincz Csaba személyi adatait megküldve) arra kérte az ASZTL főigazgatóját, hogy derítse ki, van-e az archívumban Lőrincz Csabára vonatkozó iratanyag. Gyarmati György főigazgató február 12-i felelete: „válasz nemleges”. Mivel időközben a hiányzó adatot is megtudtuk, 2010. február 22-én újabb, ezúttal hivatalos megkeresést intéztünk az ELTE Kelet-Európa Története Tanszékének nevében az ASZTL intéz-

Szolgáljon vigaszul mindnyájunknak: munkájukat bizonyára jócskán segíti majd, hogy ehhez létezik már a mérték és a mérce.

S ez nem más, mint Lőrincz Csaba eme gyűjteményes kötetbe foglalt, eddig feltárt életműve.



A sepsiszentgyörgyi Szekuritátén 1984. augusztus 9-én tett nyilatkozat
második oldala

ményvezetőjéhez, amelyet – RL 13640109698287 jelzetű küldeményazonosítóval
– 2010. február 25-én bízunk a Magyar Posta gondjaira. Válasz a kézirat lezárá-
sáig – 2010. május 31. – nem érkezett.

Szemelvények Lőrincz Csaba megfigyelési és vizsgálati anyagából

Szigorúan titkos
Egyetlen példány
Călian L. alezds.
Forrás: Alexandru Josif
Szám: 0022748/011
1982. március 15.
másolat

Tájékoztató jegyzék¹

Forrás tájékoztatót arról, hogy együtt töltötte előfelvételiként katonai szolgálatát Tánzos Vilmos, Sükösd István, Lőrincz Csaba és Hajdú Zoltán² hallgatókkal, jelenleg mindnyájan III. évfolyamos hallgatók a bölcsészkar magyar szakán.

Tánzos Vilmos összeverekedett egy román katonával, s elővette a bicskáját és megfenyegette. Fogdában letöltendő büntetéssel fenytették és kopaszra kellett nyíratkoznia.

Főntebb említett barátai, tiltakozásul a büntetés ellen, de szolidaritásból is szintén nullás géppel vágatták le hajukat.

Nevezettek egész idő alatt a román kollégáktól elkülönülő csoportot alkottak, magatartásukkal és viselkedésükkel nacionalista-irredenta nézeteket tanúsítva.

Megi:

Az érintetteknel nem merült föl több operatív érdekből értékelhető adat.

Feladatok:

Nem jelöltünk ki ilyeneket, nem lévén hasznos eszközök birtokában

¹ A feljegyzést, sk., L. Călian alezredes készítette.

² A magyarul bizonyára alig tudó tiszt kivétel nélkül mindegyik nevet részben hibásan írta. A magyar személyek nevét itt is, az alább következő forrásokban is helyes változatukban szerepeltetjük.

Intézkedések:

Tánczos Vilmost és Sükösd Istvánt megfigyelés alá helyezzük, és dossziét nyitunk róluk, míg a másik kettő ellenőrzési fázisban van

Liviu Călian
alezds.

* * *

Szigorúan titkos
Első sz. pld.

- Forrás: „BOGDAN EUGEN”
- Călian L. alezds.
- Szám: 0024742/07
- 1983. január 11.

TÁJÉKOZTATÓ JELENTÉS³

Forrás arról tájékoztat, hogy 1979–1980-ban LŐRINCZ CSABA, HAJDU ISTVÁN kollégájával együtt egy géppel írt kéziratot tartott magánál, amely torz módon ábrázolta a [hazai] nemzetiségek helyzetét és a romániai hatóságok általi kezelésüket a szocializmus időszakában.

A forrás onnan ismeri ezt a dolgot, hogy fent nevezettek megmutatták neki a kéziratot, amelyet minden valószínűség szerint CSIBI KÁROLYTÓL, a bölcsészkar volt hallgatójától kaptak.

LŐRINCZ CSABA zárkózott természetű, szándékosan titokzatos, aki azzal magyarázta magatartását, hogy középiskolás korában Sepsiszentgyörgyön egy gimnazista csoport a levegőbe akarta repíteni a város egyik épületét (valószínűleg középületet) és mivel az esetre fény derült, ez nagyon megrázta. Nem említette, hogy ő is belekeveredett-e vagy sem. Ez volna az oka visszahúzódó magatartásának, mert nem bízik a kollégáiban.

Ezt leszámítva udvarias, intelligens fiú, az osztályban [egyetemi csoporttársai] elfogadják viselkedését.

Egy másik oka az emberek iránti bizalmatlanságának ama lélektani megrázkódtatás volna, amelyet édesapja elvesztése okozott, aki öngyil-

³ Gépirat, L. Călian alezredes sk. aláhúzásaival.

kosságot követett el, amikor ő még gyerek volt. Nem említette apja öngyilkosságának okait, s általában nem szívesen beszél erről az eseményről.

Még 1980-ban összevezett HAJDU ISTVÁNNAL, valószínűleg azzal a szándékával kapcsolatban, hogy az Echinox folyóirat szerkesztője legyen. Ez a dolog megvalósult, s egy idő után a magyar nyelvű oldalak főszerkesztője lett.

A forrás nem ismeri közeli kapcsolatait. Valahol a városban lakik, albérletben.

1983. január 11.

[Forrás:] EUGEN BOGDAN

Megj. CSIBI KÁROLYT az I. Szolgálat B Osztálya figyeli. Kihallgattuk és figyelmeztetésben részesült, HAJDU ISTVÁN pedig 1981-ben illegálisan Nyugaton maradt, abból az alkalomból, hogy hivatalosan kiküldték a finnországi nyári egyetemre.

Jelen jegyzék ama feladatok megoldása összefüggésében készült, hogy olyan személyek kerüljenek látókörünkbe, akik ellenséges nacionalista magatartást tanúsítottak, vagy tanúsítanak. Megjegyezzük azt is, hogy forrást a közelmúltban szerveztük be.

Feladatok:

Az elemzésből az következik, hogy a forrást, jóllehet lehetőségei korlátozottak, mivel egy ugyanarra a karra járó hallgatónővel házasságban él, szabad idejében pedig a diplomamunkáját fejezi be, amelyet ez év júniusában kell majd megvédenie, utasítottuk, hogy a diplomamunka bibliográfiájának összeállítása és a dolgozat elkészítésének ürügyével kerüljön közelebb Lőrincz Csabához, aki évfolyamtársa, mindezt abból a megfontolásból, hogy jobban megismerjük politikai álláspontját, és adatokhoz jussunk olyan személyekről, akik érintettek lehetnek abban az ügyben, amelyet középiskolás korából elbeszél.

Intézkedések:

Vizsgálatot kérünk a Kovászna megyei Felügyelőségtől LŐRINCZ CSABÁRÓL, beleértve annak pontosítását is, hogy az illető résztvevője volt-e ama fiatalokból álló csoportnak, amely egy közintézményt levegőbe akart röpíteni. Minthogy az I/B Szolgálat nem rendelkezik személyét

illető tájékozási lehetőségekkel, e tekintetben ki fogják kérni „TRO-TUSAN V” forrás véleményét, aki szintén magyar nemzetiségű.

L. Călian
alezds.
[sk. szignó]

Gépelte: RI.
Készült 2 pldban/szám: 2399/1062
1984. július 17.

* * *

BELÜGYMINISZTERIUM
Kolozs megyei Felügyelőség

Titkos
(kitöltés után)

Călian Liviu alezds.
(a vizsgálatot kérő tiszt rendfokozata, családi és keresztnéve)

Iktatószám: 01515

KÉRELEM KARTOTÉKBA HELYEZÉS CÉLJÁBÓL TÖRTÉNŐ
ELLENŐRZÉSRE⁴

Kérem, rendeljék el az ellenőrzését:

Családi neve: LŐRINCZ
Keresztnéve: CSABA
Korábbi neve: [nincs kitöltve]
Apja: Béla
Anyja: Mária
Születési helye és ideje: Sepsiszentgyörgy, 1959. augusztus 7.
Foglalkozása: egyetemi hallgató
Funkciója: egyetemi hallgató
Munkahelye: filológiai fakultás

⁴ Nyomdai úton előállított űrlap.

Jelenlegi és korábbi lakhelye: állandó Sepsiszentgyörgyön. Kolozsváron gyakran változtatja, [jelenleg:] Kolozsvár, Bucegi u. 5.

Politikai előélet: [nincs kitöltve]

Egyéb megkülönböztető adat (volt-e letartóztatásban, disszidált-e, elhunyt-e stb.): [nincs kitöltve]

A kivizsgálás célja: megfigyelés alá helyezendő

Aláírás: Călian alezds. [szignó]

Jóváhagyom: [nincs aláírva]

* * *

BM

Kolozs megyei Felügyelőség

Szigorúan titkos

1. sz. pld.

PECSÉT

[Érkezett: Nr. 00588

1983. 02. 23.]

Iktatószám: 161/0012547

Kelt.: 1983. február 21.

A BM KOVÁSZNA MEGYEI FELÜGYELŐSÉGÉNEK

– Szekuritáte –

*KOVÁSZNA*⁵

Kérjük a nyomozás elrendelését nevezett LŐRINCZ CSABA személyére vonatkozóan, aki 1959. augusztus 17-én [!] Béla és Mária fiaként született Sepsiszentgyörgyön, a kolozsvári filológiai fakultás hallgatója, állandó lakás: Sepsiszentgyörgy, Malomgát u. 16., telefon: 13 463, Kovászna megye.⁶

Kiváltképpen érdekel bennünket:

– a sepsiszentgyörgyi matematika–fizika tagozatos líceum (amelyet 1978-ban fejezett be) tanulójaként belekeveredett-e abba a középiskolás

⁵ Az iraton kézírással: I. Sz., aláírás: Stoian hadnagy, ebben az egyetlen esetben a dokumentum mindkét példánya szerepel a dossziében!

⁶ Itt az iratra vastag filctollal valamelyik szekus ráírta: *Székelyszáldobosi hétosztályos iskola.*

fiatalokból álló csoportba, amely levegőbe akart repíteni egy helyi középületet, s amely csoportot az Önök szervei fölfedtek és semlegesítettek.

– apja 1975. szeptember 15-i öngyilkosságának valódi okai, s az, miként szerepel az Önök nyilvántartásában. Volt-e politikai vagy bűnügyi előzménye.

– LŐRINCZ CSABA állásfoglalásai és megnyilvánulásai a nyári szünetek idején, környezete, s az, hogy fölmerültek-e vele kapcsolatban nacionalista-irredenta cselekmények.

– állambiztonsági vonalon milyennek ismerik édesanyját, aki a sepsiszentgyörgyi 3. számú napközis óvoda nevelője.

Minthogy LŐRINCZ CSABA vonatkozásában rövidesen operatív intézkedéseket foganatosítunk, mivel magyar nacionalista-irredenta magatartásért látóköriünkbe került, kérjük, hogy az igényelt eredményeket legkésőbb 15 napon belül bocsássák rendelkezésünkre.

A SZEKURITÁTE PARANCSNOKA A SZOLGÁLAT VEZETŐJE
HELYETT [NEVÉBEN]

OPREA IOAN

VELEA EUGEN

Ezredes

alezds.

[sk. szignó]

[sk. aláírás]

* * *

BM
HARGITA MEGYEI FELÜGYELŐSÉGE
– Szekuritáte –

SZIGORÚAN TITKOS
Egyetlen példány

TELEFONJELENTÉS

Egységünk egyik forrása arról értesített bennünket, hogy nevezett LŐRINCZ CSABA 1978-ban, amikor a kolozsvári egyetem bölcsészkarának hallgatója volt, bevallotta neki, hogy részt vett volna egy olyan akcióban, melynek célja egy sepsiszentgyörgyi középület felrobbantása lett volna. A forrás már nem emlékszik, hogy templomról vagy a néptanács épületéről volt-e szó.

A rendelkezésünkre álló információk szerint LŐRINCZ CSABÁT az egyetem után magyar- vagy némettanárként Kovászna megyébe helyezték. Az illető állandó lakása Sepsiszentgyörgyön van, a Malomgát utcában.

Az üzenetet továbbította: TUDORAN EUGEN alezds.

Az üzenetet vette: FEKETE ELENA fhdgy.

Kelt.: 1984. július 4., 15 óra '20.

AZONOSÍTÓ ADATOK: LŐRINCZ CSABA, 1959. augusztus 7-én született, BÉLA és MÁRIA fia,

szem. ig. sz.: B. U. sorozat, szám: 213 208

Állandó lakása: Sepsiszentgyörgy, Malomgát u. 16. Tanár, a kolozsvári egyetem bölcsészkarán végzett növendék (4 éves képzés)

1. 8. 07-kor (érkezett) [további információ]: Székelyszáldoboson tanár, mely Bardóc község része. Az értesítést adó: Lazár Mihai szds.

2. A Kolozs megyei Felügyelőség telexe.⁷

Stoica Mariana hadnagy

[sk. aláírás]

* * *

ROMÁNIA SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁG
BELÜGYMINISZTERIUM KOLOZS MEGYEI FELÜGYELŐSÉG
SZIGORÚAN TITKOS
2. sz. pld.

Iktatószám: 161/CL

Dossziészám: 0013745/1983. július 26.

BM KOVÁSZNA MEGYEI FELÜGYELŐSÉGÉNEK
– Szekuritáte –
KOVÁSZNA

Kérjük, közöljék velünk nevezett LŐRINCZ CSABA, született 1959. július [!] 7-én Sepsiszentgyörgyön, Béla és Mária fiaként, magyar nem-

⁷ E két utóbbi értesülést kézzel rögzítették, a dokumentum többi része gépirat.

zetiségű román állampolgár azonosítását, aki a kolozsvári filológiai fakultás német–magyar szakának 1983-ban végzett növendéke, s ez év szeptember elseje óta a Kovászna megyei Székelyszáldobosi Általános Iskolába helyezték.

A fõnt nevezett személyrõl operatív érdekû anyaggal rendelkezünk, amelyet hasznosítás végett meg fogunk küldeni Önöknek.

A SZEKURITÁTE PARANCSNOKA	A SZOLGÁLAT VEZETŐJE
OPREA IOAN	VELEA EUGEN
ezredes	alezds.
[sk. aláírás]	[sk. szignó]

Fogalmazta: CL
Gépelte: RI
Iktatószám: 2/2399/1013
Kelt.: 1983. július 19.

* * *

KOVÁSZNA MEGYEI FELÜGYELŐSÉG

SZEKURITÁTE – I. sz. Szolg.

SZIGORÚAN TITKOS
Egyetlen pld.
1984. július 7.

*JELENTÉS*⁸

Mínthogy LŐRINCZ CSABA egy év óta Székelyszáldoboson tanár, a jelzett tényeket Lazăr Mihai százados tudomására hoztuk, aki ezt a községet felügyeli, abból a célból, hogy emellett bizonyos forrásokat [forrásokból származó jelentéseket] irányítson [összehangoljon] és az I. J. Harghita [fedőnevű ügynök] 1984. július 4-i telefonon leadott jelentéséből származó értesülést ellenőrizhesse.

Olyan adatok állnak rendelkezésünkre, amelyekből kiderül, hogy az illetõt a Kolozs megyei Felügyelõség mint nacionalista-irredenta megnyilvánulásokat tanúsító személyt tartotta nyilván, s e ténybõl követke-

⁸ Gépirat.

zően ettől a felügyelőségtől kikértünk minden rendelkezésre álló rá vonatkozó anyagot.

Stoica Mariana hdgy.
[sk. szignó]

* * *

*KIVONAT-MÁSOLAT*⁹

Szigorúan titkos

BM

Kolozs megyei Felügyelőség

Iktató szám: nr. 161/0017133/1984. július 17.

Szám: 001634
1984. július 19.¹⁰

A KOVÁSZNA megyei Felügyelőségnek

Nevezett LŐRINCZ CSABA az 1959. május 29-én Sepsiszentgyörgyön született SÜKÖSD ISTVÁNNAL, aki Ștefan és Margareta fia, állandó lakása Sepsiszentgyörgy, Alea Muzeului 2., 3. sz. háztömb, A lépcsőház, 1. sz. ajtó, akit magyar nacionalista-irredenta megnyilvánulások miatt figyeltek, baráti viszonyban volt. Az illető szintén Sepsiszentgyörgyön végezte középiskolai tanulmányait 1978-ban, a történelem-filológiai tagozatos líceumban, melynek befejezése után a kolozsvári filológiai fakultás magyar szakára felvételizett LŐRINCZ CSABÁVAL együtt. A sikeres vizsga után mind a katonaságnál, mind az egyetemen kollégák lettek, minthogy ugyanabba az egységbe vezényelték őket. 1983 júliusában váltak szét útjaik, amikor L. CS. befejezte az egyetemet, míg S. I. szándékosan nem jelent meg egy vizsgán, hogy évisméltésre utasítsák, és Kolozsváron maradjon a felesége mellett, aki szintén egyetemi hallgató.

Forrás: „Eugen Bogdan”
Balánbánya

* * *

⁹ Kézírásos dokumentum.

¹⁰ Ez a két adat négyzet alakban be van keretezve az iraton!

C.N.S.A.S. 3 —
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂ

7742

În completarea la declarația mea primită ieri de la doborâeni și Brașov, înțeleg
sunt de dăruț. După Gote și mi este lămurit. Fie deșert de lămurit și deșert
și am ocazie să vorbesc cu el în lămură. E aștit, deci deșert deșert deșert. Că
odată pe o parte de cărți cu unchiul și mama și pe fotografia din Brașov
din Brașov. Alina este deșert deșert deșert deșert și deșert deșert deșert. Din
când o fac unchi și eu, nu am posibilitatea să înțeleg relații mai stricte de
Brașov, Brașov și doborâeni:

La Pft. Gheorghe înțeleg relații cu fostul meu coleg Gabo Cădere, amatori la
I.F.B. și din urmă să găsim și alții. El este înțeleg deșert deșert deșert
și pe Gabriel Kötner, inginer, și alții din Brașov și Pft. Gheorghe.

Alina

În ziua de 4 iunie, după ce la ora 14 am plecat de la doborâeni, am întâlnit
sunt de la ora 16 din Brașov, am plecat la lămură: mi se dăruț și alții.
Ei erau acasă, precum și o mână de-a mea, care lămură în același timp.

Alina este fostă cu înțeleg deșert deșert de 4 iunie am plecat cu unchiul de
ora 6 la doborâeni. Orele de am și prezentă mea în găsire a fost până la ora
14. În ziua de 16³⁰ am plecat la lămură mea, Keresztelyi și Keresztelyi
și eu, care lămură și eu în Brașov și alții. Aici se am și alții și eu
mea Keresztelyi. Toate persoanele amintite nu sunt persoane. Am venit
la Pft. Gheorghe în ziua de 6 iunie, cele 14. În perioada de 4 iunie cele
6 pînă la — 6 iunie după amiază am fost plecat din Brașov la Pft. Gheorghe.

Referitor la fostul meu coleg Gabriel Kötner pot să declar următoarele: am fost
prezentă la amatori, și alții timp de 4 ani la facultate. Nu știu vorbesc
cu el, în am amintit la amintiri și alții. Mă aștit în am amintit mea și eu
când o cu el.

Acesta este declarația pe care o dau de bună știință, a știință și știință

Pft. Gheorghe

9. Aug. 1984.

Alina Gabo

Úgy beszélni a kényszerhelyzetekben, hogy senkit ne áruljon el, s hogy ne mondjon semmit se az ember. A nyilatkozat harmadik oldala

KOVÁSZNA MEGYEI FELÜGYELŐSÉG
– SZEKURITÁTE – I. sz. Szolgálat
1984. augusztus 6.

Szigorúan titkos
Egyetlen pld.

JELENTÉS

a LŐRINCZ CSABÁRA vonatkozó vizsgálatok eredményéről¹¹

1984. július 4-én a Hargita megyei Felügyelőség közli: LŐRINCZ CSABA 1978-ban, amikor a kolozsvári egyetem bölcsészkarának hallgatója volt, kijelentette I. J. Harghita [fedőnevű] forrásnak, hogy részt vett volna egy olyan akcióban, amelynek célja egy sepsiszentgyörgyi középület lerombolása lett volna.

Az illető személyre vonatkozó vizsgálatból kiderül, hogy a BM Kolozs megyei Felügyelősége 1983. január 11-én olyan értesülést kapott, amelynek tartalma a következő: „... L. Cs. zárkózott természetű, titokzatos benyomást kelt, aki a forrásnak megvallotta: magatartásának oka ama tény[ben keresendő], hogy középiskolás korában egy diákcsoport a levegőbe akarta röpíteni a város egyik középületét. Minthogy azonban az eset kitudódott, ez nagyon megrázta. Azt nem említette, hogy részese volt-e a dolognak, avagy sem... Ez volna az oka rezervált, visszahúzódó magatartásának, mivel nem bízik a kollégáiban...”¹²

Ezeket a részleteket a BM Kolozs megyei Felügyelőség ellenőrizte, s adatokat szolgáltatott nekünk a szóban forgó személyről, de nem merült fel, hogy az illető részt vett volna egy ilyen ellenséges szándékú csoportosulásban.

Jelentjük, hogy I. J. Harghita [fedőnevű] forrásunk azonos a BM kolozsvári Felügyelőségének forrásával, aki jelenleg a Hargita megyei Balánbányán tartózkodik.¹³

Nevezett LŐRINCZ CSABÁT a fakultás elvégzése után magyar–német tanárként a Bardóc községhez tartozó Székelyszáldobosi Általános Iskolába helyezték. Az elvégzett vizsgálódások eredménye szerint megfelelő módon tesz eleget szakmai feladatainak, állandó bejelentett lakása színhelyén, Sepsiszentgyörgyön pedig nem jeleztek róla olyan tevékeny-

¹¹ Gépirat.

¹² A dokumentum készítője pontatlanul idézi az 1983. január 11-i tájékoztató jelentést, saját forrását.

¹³ A szóban forgó magyar nemzetiségű ügynök „Eugen Bogdan” fedőnéven is működött.

séget, amely felkeltette volna a biztonsági szervek figyelmét. A jelentés tartalmának megfelelően javasoljuk, hogy nevezett LŐRINCZ CSABÁT töröljék a „CSOMAG”¹⁴ eset gyanúsítottjai köréből.

Lazăr Mihai szds [sk. aláírás]

EGYETÉRTEK:

Cerghizan [sk. aláírás]

* * *

Belügyminisztérium
Kovászna megyei Felügyelőség
1984. augusztus 9.

*JEGYZŐKÖNYV*¹⁵
házkutatásról

1984. augusztus 9-én Sepsiszentgyörgyön a BM Kovászna megyei Felügyelőségének illetékes szerveként kiszálltunk nevezett LŐRINCZ CSA-BA Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Malomgát u. 16. sz. alatti állandó lakcímére, s miután igazoltuk magunkat, fent nevezett írásbeli beleegyezése alapján végrehajtottuk a házkutatást az ő jelenlétében.

A házkutatás tárgyát képező lakás két szobából, előszobából, padlásból és pincéből áll.

A házkutatás végrehajtása során nem találtunk olyan tárgyakat vagy iratokat, amelyek felkelhetnék a bűnügyi vizsgálati szervek figyelmét.

A házkutatás 12.30-kor kezdődött és 14.00-kor ért véget.

Jelen jegyzőkönyv egyetlen példányban készült.

A házkutatás alanya	nyomozati szerv
Lőrincz Csaba [s.k. aláírás]	alezds [kibetűzhetetlen név]
	Stoian [Gh.] hdgy [sk. aláírás]
	Stoica M.[ariana] hdgy [sk. aláírás]

* * *

¹⁴ 1984. június 5-én ismeretlen személyek robbanóanyagot, „csomagot” helyeztek el a sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul szobornál. Ezt és a vele kapcsolatos vizsgálatot emlegette a területileg illetékes Szekuritáte „csomag” akcióként.

¹⁵ Kézírásos dokumentum.

1984. augusztus 9.
Stoian Gh. hdgy.¹⁶

Nyilatkozat

Alulírott Lőrincz Csaba, aki 1959. augusztus 7-én született, Béla és Mária fia, a székelyszáldobosi általános iskola magyar–német tanára, KISZ-tag, sepsiszentgyörgyi lakos, Malomgát u. 16., telefonszám: 13 463, az alábbiakat jelentem ki:

A sepsiszentgyörgyi matematika–fizika profilú gimnázium elvégzése után a kolozsvári filológiai fakultásra felvételiztem. A sikeres felvételi vizsga után kilenc hónapos katonai szolgálatot teljesítettem Corbuban (Constanța megye). 1979 szeptemberében kezdtem a kolozsvári egyetem előadásait látogatni, s tanulmányaimat 1983-ban fejeztem be. Ez alatt a négy év alatt irodalommal és irodalomelmélettel foglalkoztam. Az egyetemen nem voltak problémáim, valamennyi tárgyból 7 és 9 közötti érdemjegyeket szereztem. 1980-tól tagja voltam a Echinoux nevű egyetemi folyóirat szerkesztőségének, és 1982-ben néhány hétig más kollégáimmal együtt a Gaál Gábor irodalmi kört szerveztük.

Az Echinoux folyóiratnál ismerkedtem meg Beke Mihály Andrással, aki az első hetekben segített a szerkesztőségi teendők elsajátításában. A jó kapcsolatot egy korábban az Igazság című lapban publikált cikk alapozta meg, amelyben dicshimnuszot zengett megjelent verseimről. A következő évben elhagyta a szerkesztőséget, és 1982-ben Kolozsvárt is. Sepsiszentgyörgyön, ahová helyezték, még néhány alkalommal találkoztunk, ilyenkor új publikációiról és az Echinouxról beszélgettünk.

Ugyancsak Kolozsváron ismertem meg Csibi Károlyt is, akivel egy fél évig stílisztikát hallgattam a karon. Az Echinouxnak nem dolgozott, szorosabb kapcsolatot nem ápoltam vele. Sepsiszentgyörgyön, ahová őt is helyezték, egyetlen alkalommal találkoztam vele. Azt mondta nekem, hogy el akar menni a tanügyből.

Jakabos Enikővel az egyetem előtt kapcsolatban voltam, mert ő is az 1-es számú Líceum tanulója volt. Néhány nyelvtankönyvvel segítette az egyetemi felvételi vizsgára való felkészülésemet. Kolozsváron hetente

¹⁶ A dátum és az sk. aláírás Stoian Gh. kezétől származik, a román nyelvű nyilatkozatot pedig Lőrincz Csaba írta saját kezűleg.

találkoztunk a Táncházban,¹⁷ s ő tanított meg táncolni. Miután elmaradtam a Táncházból, kapcsolatunk elhidegült.

Nagyon jó kapcsolatban voltam Székely Levente kollégámmal, akivel laktam is a Bucegi utca 5-ös sz. alatt. Miután házasság révén Budapestre költözött (1982-ben), elég gyakran váltottunk levelet. S amikor hazajön, felhív telefonon vagy meglátogat. Esztétikával foglalkozik, és sokat vitatkozunk ebben a témában.

Fazekas Ibolya négy évig kolléganőm volt az egyetemen, akit Kézdialmásra [? – a román eredetiben: Almășeni] (Kovászna megye) helyeztek. Azt hiszem, jó tanárnő, nagyon szorgalmas és ambiciózus volt Kolozsváron, másról azonban nem tudtam vele beszélgetni, kapcsolatunk nagyon hideg, éppen emiatt.

Szám Tiborral egy gimnáziumba jártunk, nagyon jó viszonyban voltunk. Miután beiratkozott a kolozsvári Teológiai Intézetbe, időnként megittunk néhány sört, s ilyenkor elmesélte apró-cseprő gondjait a kollégáival és tanáraival. Most Bitában (Kovászna megyében) lelkész, ahol nem látogattam meg, és ő sem keresett többé engem.

Szőcs Gézával a Gaál Gábor Körben találkoztam, ahol felolvasott a verseiből és mások verseit is megvitatta. Időnként benézett az Echinox szerkesztőségébe is, a személyes kapcsolatból barátság nem alakult ki közöttünk.

Kolozsváron volt egy nagyon jó barátnőm is, Diete Schoppel kolléganőm, tőle tanultam meg a német nyelvet használni. Ő csaknem naponta meglátogatott, és egy ideig nála étkeztem. Nagyszébenbe helyezték, azóta ritkán találkozunk.

1984. június 4–5–6-ával kapcsolatban az alábbiakat mondhatom: június 4-én autóbusszal utaztam kb. reggel 6 órától Sepsiszentgyörgyről Székelyszáldobosra. Ott 6 órát tartottam, majd a 16 órakor induló busszal Nagybaconba utaztam, ahol a nagyszüleim élnek, vagy Szentgyörgyre. Nem emlékszem pontosan, mert a Székelyszáldobos–Nagybacon vagy Székelyszáldobos–Sepsiszentgyörgy útvonalat naponta megteszem.

Június 5-én módszertani napom volt, 13 óráig tartózkodtam Száldoboson, majd a 14 órás busszal Nagybaconba utaztam, ahonnan másnap reggel a 7 órás busszal Száldobosra mentem. Délután tértem vissza Sepsiszentgyörgyre.

¹⁷ A szó az eredeti dokumentumban magyarul, nagy kezdőbetűvel szerepel.

Nyilatkozatom *kiegészítése* gyanánt székelyszáldobosi és baróti barátaimat nevezem meg. A rajztanár Kraft Götz jó kollégám. Elég jól tud németül, így alkalmam nyílik, hogy ezen a nyelven beszéljek. Ő művész, ennél fogva a művészetekről váltunk szót. Néhanapján játszom egy-egy kártyapartit a baróti Vajna Imre orvossal és Boros Aurélia [Aranka] fényképésszel. A kártyajáték logikájáról és a képzőművészetekről cserélünk eszmét. Abból az okból kifolyólag, hogy naponta ingázom, nem áll módomban komolyabb kapcsolattartásra Baróton, Bardócon és Székelyszáldoboson.

Sepsiszentgyörgyön volt kollégámmal, Szabó Endrével tartok kapcsolatot, aki munkás az I. J. G. C. L. üzemben, sakkozni szoktunk. Néhanapján Gerhard Kästnert is meglátogatom, aki mérnök és a Vínátorilor 16. sz. alatt lakik Sepsiszentgyörgyön.

Megjegyzés

Június 4-én szintén 14 órakor elhagytam Székelyszáldobost, a 16 órás baróti busszal a nagyszüleimhez utaztam Nagybaconba. Otthon találtam őket, miként egy másik rokonunkat is, aki egy fedél alatt él velük.

Megemlítem azt a tényt, hogy június 4-ének reggelén a 6 órás busszal Székelyszáldobosra utaztam. Megtartottam óráimat, és 14 óráig tartózkodtam az iskolában. 16.30 körül érkeztem nagyszüleimhez, Keresztes Árpádhoz és Keresztes Lujzához, akik Nagybaconban laknak. Itt tartózkodott nagynéném, Keresztes Margit is. A felsorolt személyek mindegyike nyugdíjas. Június 6-án tértem vissza, este 19 órakor. Június 4-én reggel 6-tól június 6-án délutánig nem voltam Sepsiszentgyörgyön.

Sükösd István volt kollégámat illetően az alábbiakat jelenthetem ki: Együtt katonáskodtunk és négy évig évfolyamtársak voltunk az egyetemen. Nemigen váltottunk szót, meghallgattam szemináriumi felszólalásait, ez minden. Sohasem akadt közös témánk.

Ezt a nyilatkozatot önként tettem, fenntartom és aláírom.

Sepsiszentgyörgy,
1984. augusztus 9.
Lőrincz Csaba

* * *

Belügyminisztérium
Kovácszna megyei Felügyelőség
[olvashatatlan rövidítés] 0620

Szigorúan titkos
Egyetlen példány
1984. augusztus 13.

*JELENTÉS*¹⁸

nevezett LŐRINCZ CSABÁRA vonatkozó
ellenőrző vizsgálatok eredményéről

A fönt nevezett személy napi időbeosztásának ellenőrzése során, 1984. június 4-e és 6-a közötti időszakban a következő személyekkel beszélgettünk el:

– KERESZTES ÁRPÁD, született: 1902. szeptember 13-án Nagybaconban, szülei JÁNOS és JULIANNA nyugdíjas földművesek, lakcímük: Nagybacon, Kenderes utca 327.

– KERESZTES LUJZA, született: 1913. augusztus 30-án Nagybaconban, SÁMUEL és JULIANNA leánya, nyugdíjas földműves, lakcíme: Nagybacon, Kenderes utca 327.

– KERESZTES MARGIT, született: 1910. március 1-jén Nagybaconban, GERGELY és MÁRIA leánya, nyugdíjas földműves, lakcíme: Nagybacon, Kenderes utca 327.

Az első két személy LŐRINCZ CSABA nagyszülője, míg a harmadik a nagynénje. A velük folytatott beszélgetésből kiderült, hogy LŐRINCZ CSABA két-három alkalommal volt náluk abban az évben, de nem emlékeztek pontosan, mikor került sor a látogatásra. Legutoljára körülbelül két hónapja. Amikor LŐRINCZ CSABA utoljára volt ott, körülbelül két óráig időzött, ahogy egyébként szokott, majd továbbutazott. A nagyszülei elmondták, hogy unokájuk nem szokott tovább maradni náluk néhány óránál. Rendszerint egy kicsit beszélget velük, ott ebédel, majd továbbáll. Ilyen alkalmakkor sohasem alszik náluk, illetve nem marad ott éjszakára.

Egy ilyen alkalommal Székelyszáldobosról jövet, ahol tanárként dolgozik 1983 óta, egy láda bibarcfalvi ásványvizet hozott nekik a LŐRINCZ család tulajdonában lévő személygépkocsin. Körülbelül egy órát töltött náluk, néha autóval, máskor busszal utazott Székelyszáldobosra.

Nevezett LŐRINCZ CSABÁNAK az a szokása, hogy könyvet hoz nagyszüleinek saját könyvtárából. Jelenleg a „Bengáli tűz” című könyvet hagyta náluk.

¹⁸ Kézzel írt dokumentum.

Megj.: Nevezett LŐRINCZ CSABA belekeveredett a „Csomag” akció gyanúsítottainak körébe.

Mínthogy bizonyos különbség mutatkozik a kihallgatása során tett nyilatkozata és a nagyszülei kijelentései között, szükségesnek tartom ismételt kihallgatását, hogy ezt az aspektust világosabban lássuk.

Lazár Mihai szds.
[szignó és sk. aláírás]

* * *

*Nyilatkozat*¹⁹

Amelyet a szíнем előtt tett ma, 1984. augusztus 14-én
[olvashatatlan aláírás] hdgy.

Alulírott Lőrincz Csaba, Béla és Mária fia, született 1959. augusztus 7-én Sepsiszentgyörgyön, állandó lakcíme: Sepsiszentgyörgy, Malomgát u. 16. sz., a székelyszáldobosi általános iskola tanára, az alábbiakat jelentem ki:

1984. augusztus 9-i nyilatkozatomban azért nem tudtam pontosan megjelölni, hol tartózkodtam 1984. június 4-én és 5-én, mert elég sok idő telt el azóta.

Június 4-én reggel kb. 6-kor elutaztam Sepsiszentgyörgyről és körülbelül 8 órakor érkeztem Székelyszáldobosra. 8-tól 14 óráig megtartottam óráimat, és Barótra mentem, ahol másnap, június 5-én 7. 30-ig maradtam. Azon az éjszakán Boros Auréliánál [Arankánál] aludtam. Június 5-én reggel Székelyszáldobosra jöttem, és módszertani foglalkozást tartottam 13 óráig. 13 órakor visszatértem Barótra, és aznap délután Boros Auréliától, akinek a lakásán tartózkodtam, hallottam a sepsiszentgyörgyi robbantásról.

Barót,
1984. aug. 14.

Lőrincz Csaba

* * *

¹⁹ Kézzel írt dokumentum.

BELÜGYMINISZTERIUM

I. sz. szolgálat

Szigorúan Titkos

Dátum: 1986. február 28.

Pecsét [téglalap alakú]

megyei jogú városi egység 0772 Sepsiszentgyörgy

Nyilvántartás[i egységek szerint] iktatva

DOSZ.[SZIÉ]: 2/1. sz. SZOLG./BM

Dátum: 1986. február 5.

[olvashatatlan aláírás]

IGEN²⁰

JÓVÁHAGYOM:
Cerghizan [Ştefan]

*JELENTÉS*²¹

azzal a javaslattal, hogy helyezték informatív [adatgyűjtéssel egybekötött] megfigyelés alá a LŐRINCZ CSABA NEVEZETŰ EGYÉNT a „NACIONALISTA-IRRED”[ENTA] PROBLÉMAKÖRBE.

A fent nevezett LŐRINCZ CSABA 1959. augusztus 7-én született Sepsiszentgyörgy helységben, Béla és Mária fia. Sepsiszentgyörgyi lakos: Malomg[át] utca 16., foglalkozása: magyartanár; politikai hovatartozása: UTC.²²

[dátum helye kitöltetlen] keltezéssel jelzés érkezett, hogy NACIONALISTA-IRREDENTA megnyilvánulásai voltak.

A szóban forgó személyt megfigyeltetési céllal [informátor nevének helye kitöltetlen] fogják besorolni.

Nevezettet a 2-es számú problémakör dossziéjának a 6-os számú függelékébe sorolták be.

[olvashatatlan aláírás]

* * *

²⁰ Filctollal, kézírással, nagybetűvel – bekarikázva.

²¹ Stencilezett formanyomtatvány.

²² Uniunea Tinerilor Comunişti, a KISZ romániai megfelelője.

Kovászna megyei Felügyelőség – Szekuritáte

Szigorúan Titkos
 1986. december 24.
 Jóváhagyom
 Moldovan alezds.
 [s. k. aláírás]

*JELENTÉS*²³

nevezett sepsiszentgyörgyi LŐRINCZ CSABA terhére történt ellenőrzések eredményéről

Fent nevezettet 1986. február 5-én helyezték i[informatív] m[egfigyelés] alá nacionalista-irredenta megnyilvánulásai miatt.

Mivel a BARDÓC községhez tartozó székelyszáldobosi általános iskola magyar és német nyelvtanárává nevezték ki, az esetet áttettük a készenléti Biztonsági Szolgálatához, amely...²⁴

A beszerzett anyagból az derül ki, hogy nevezett LŐRINCZ CSABA 1985 óta házasságot szándékozik kötni egy magyar állampolgárságú hölgygel, akivel kapcsolatot tart fenn, s ebben az értelemben megteszi a szükséges lépéseket.

1985. november 15-én az útlevélosztály közölte a szóban forgó személlyel, hogy ELUTASÍTÓ véleményezést adott a fent nevezett Frankl Klára Magdolna 33 éves, gyermektelen, elvált fogorvosnővel kötendő házasságra vonatkozóan. Az elutasító választ a 217/D. II./0231144/B–181487 számon kézbesítettük.

1986. március 15-én nevezett Lőrincz Csaba elhagyta munkahelyét, a székelyszáldobosi általános iskolát és Sepsiszentgyörgyre jött, a Malomgát utca 16. sz. alatti szülői házba, nem dolgozik, és további lépéseket tett a fentebb említett magyarországi hölgygel kötendő házasság engedélyeztetése végett, a jóváhagyást 1986 októberében sikerült elérnie.

1986. október 21-én kézbesítették számára a D-770 28 sz. kivándorlóútlevelet Magyarországra; a kilépési vízum száma: 285 656, és 1987. március 1-jéig érvényes.

Az útlevél átvételekor adott nyilatkozatban nevezett LŐRINCZ CSABA kijelenti, hogy a MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁGBAN, SZEGED városában telepedik le, a József Attila utca [sugarút] 25. sz. alá,

²³ Kézzel írt dokumentum.

²⁴ A kézírásos jelentés eme része olvashatatlan.

román állampolgársága megtartásával, ami arra kötelezi, hogy tiszteletben tartsa a 156170. sz. dekrétum 23. cikkelyének előírásait, és bejegyezteti magát a magyarországi román képviselőn.

A megfigyelés keretében keletkezett anyagokból kiviláglik, hogy kivándorlása előtt egy volt egyetemi társával, SZÉKELY LEVENTÉVEL tartott fenn kapcsolatot, aki szintén Magyarországon telepedett le, s aki különféle anyagokat kért Lőrincz Csabától, hogy szakdolgozatát megírhasssa.

Nevezett Lőrincz Csabát a „csoomag” akció keretében figyeltük, de 1984. augusztus 17-én jóváhagyás után kiemeltük a gyanús személyek köréből.

Minthogy bizonyos nem megfelelő nacionalista-irredenta természetű nézeteket valló egyénként ismertük, javasolom további megfigyelését az idegen állampolgárok vonalán, az I. Szekció révén.

[olvashatatlan szignó]

Lazăr Mihai szds.

[sk. aláírás]

* * *

SZEMÉLYI LAP²⁵

a LŐRINCZ CSABA nevezetű egyénről

Nevezett LŐRINCZ CSABA 1959. augusztus 7-én született Sepsiszentgyörgyön, Béla és Mária fia, nemzetisége magyar, állampolgársága román, az UTC tagja, a székelyszáldobosi általános iskola volt magyar-tanára, utolsó sepsiszentgyörgyi lakcíme Malomgát utca 16., házasság révén az MNK-ban telepedett le. Lakhelye Szeged, címe József Attila utca [sugárút] 25.

A szóban forgó egyén középiskolai tanulmányait 1978-ban fejezte be Sepsiszentgyörgyön, ezután a kolozsvári egyetem filológiai karára nyert felvételt, amelyet 1983-ban végzett el – minekutána a Kovászna megyei Székelyszáldobos faluba helyezték magyar- és némettanárnak.

²⁵ Kézzel írt dokumentum.

Középiskolás éveiben szekuritáte szemszögből nem került képbe, viszont egyetemista korában jelzés érkezett, hogy közeli kapcsolatba került egy SÜKÖSD ISTVÁN nevezetű eggyénnel – akit nacionalista-irredenta magatartása miatt munkába vettünk –, korábbi gimnáziumi és egyetemi kollégájával.

1986. február 5-én nevezett személyt is munkába vettük, ugyancsak nacionalista-irredenta tevékenység miatt.

1986 novemberében az 1953. szeptember 4-én született FRANKL KLÁRA MAGDOLNA nevű elvált fogorvosnővel kötött házassága révén, román állampolgársága megtartásával, az MNK-ba települt.

HAZAI ROKONAI:

LŐRINCZ MÁRIA, anyja, aki 1936. szept. 27-én született Nagybaconban, Arcadie [Árpád] és Lujza lánya, napközis óvodában alkalmazott óvónő, sepsiszentgyörgyi lakos. Lakcím: Malomgát utca 16., a Belügyminisztérium nyilvántartásában nem szerepel.

LŐRINCZ TIBOR, testvér, 1961. augusztus 4-én született Sepsiszentgyörgyön, Béla és Mária fia, a sepsiszentgyörgyi I. J. G. C. L. mérnöke, a brassói műszaki főiskola 1986-ban végzett növendéke, aki anyjával lakik együtt.

Apja, LŐRINCZ BÉLA, kereskedő volt, 1975. szeptember 15-én öngyilkosságot követett el, felakasztotta magát fájdalmában – agydagánata volt.

Itthon anyai ági nagyszülei vannak még életben, KERESZTES ÁRPÁD és LUJZA, a Kovászna megyei Nagybaconban élnek.

Külföldön nincsenek rokonai.

1987. január elsején meglátogatta MOLNÁR GUSZTÁVOT, akivel közölte, hogy ARA-KOVÁCS ATTILA futárja; s az a megbízatása, hogy a kolozsvári származású KESZTHELYI ANDRÁSSAL együtt kivigye az országból. A műveletet „EDITOR” [kiadói szerkesztő] koordinálta. Ugyancsak nyomára bukkantunk Kolozsváron is CSEKE ÉVA [Cs. Gyimesi Éva] lakásán – a beszélgetésből világosan kiderült, hogy a Kolozsvárról [Nagyváradról] származó, irodalmárnak ismert A. K. A. [Ara-Kovács Attila] küldönce.

LŐRINCZ CSABA – havonta jön Romániába, legtöbbször Temesvárra utazik, ahol PÁSZKA IMRÉT keresi föl. Kijelentéseiből az hámozható ki, hogy Sepsiszentgyörgyre is el akar látogatni, de csupán egyházi ünnepek esetén.

LŐRINCZ CSABA – a budapesti Széchényi Könyvtár osztályvezetője.

* * *

BELÜGYMINISZTERIUM

megyei jogú városi egység 772 S.szentgyörgy

Szám: I/FV/0048

Kelt: 1989. júl. 27.

SZIGORÚAN TITKOS

(kitöltés után)

JÓVÁHAGYOM

EGYSÉGPARANCSNOK

Moldovan alezds.

[sk. aláírás]

TITKOS MEGFIGYELÉS ENGEDÉLYEZTETÉSE²⁶

CÍMZETT

Belföldi Hírszerzés

BRASSÓ

„F” KÜLÖNLEGES SZOLGÁLAT

Kérjük végrehajtani LŐRINCZ CSABA célszemély, fedőneve „LAURENȚIU”,

BÉLA és MÁRIA fia, aki 1959. augusztus hónap 7. napján született S.SZENTGYÖRGY helységben, Kovászna megyében, s.szentgyörgyi lakos; címe Malomgát u. 16. szám; telefon 14 862, a szegedi [!] könyvtár (MNK) alkalmazottja, munkaköre könyvtáros, munkaideje: [nincs kitöltve]

1. A MEGFIGYELÉST INDOKLÓ PROBLÉMÁK

- a) A titkos megfigyelés indoka és célja: Jelzés érkezett az RSZK kárára történő nacionalista-soviniszta és irredenta megnyilvánulásokra vonatkozóan.
- b) A titkos megfigyelés által megvalósítandó feladatok:

²⁶ Nyomdai úton előállított űrlap.

- A tevékenység dokumentálása az operatív momentumok lefényképezésével.
 - Az általa felkeresett címek és kapcsolatai megállapítása.
 - Adott esetben a tevékenység dokumentálása korábbi cselekményekkel összefüggésben.
- c) A megfigyelés időtartama [nincs kitöltve] időszakra [nincs kitöltve] végrehajtás módja, milyen időpontban és milyen feltételek között szakítható félbe: parancs szerint.
- d) Eljárás, amikor a célszemély elhagyja állandó lakhelyét: Kovászna megye területén munkába veszik. Intézkedés tilos zónákba behatolás esetén: a hírszerző tiszt meg fogja fenyegetni.
- e) A célszemély titkos megfigyelésének módja: a tiszt utasítása szerint.
- f) A célszemély megfigyelésével megbízott tiszt FEIER [sic!] VASILE alezds. Szolgálati telefon: 11 090/119; otthon: 11 364

2. A TITKOS MEGFIGYELÉS MEGSZERVEZÉSÉT ÉS VÉGREHAJTÁSÁT MEGKÖNNYÍTŐ HASZNOS ADATOK

- a) A célszemély házastársa és gyermeke (életkor, munkahely): nem ismerjük.
- b) Kivel lakik együtt: az anyjával.
- c) gépkocsi (márka, szín, rendszám) [nincs kitöltve].
- d) Korábbi titkos megfigyelési időszak: nem volt, felfedezte-e a titkos megfigyelés tényét, körülményeit [nincs kitöltve].
- e) Egyéb adatok (viselkedés a családban, rossz szokások, káros szenvedélyek, ismert kapcsolatok és címek – ha ezeknek nagy a száma, lista mellékelendő! – a titkos megfigyelés foganatosítását akadályozó helyzetek): [nincs kitöltve]

A szolgálat vezetője
[olvashatatlan aláírás]

3. A TITKOS MEGFIGYELÉST VÉGZŐ SZERV KIEGÉSZÍTŐ MEGJEGYZÉSEI: [nincs kitöltve]

(Bevezette, válogatta és fordította: Borsi-Kálmán Béla)

C.N.S.A.S.
DIRECȚIA ARHIVĂ CENTRALĂBătă în fața mea
azi: 14.08.1984.
U. Crenciara/ta:Declarație

17

Subsemnatul Rovina Gabu, fiul lui Delfa, născut la data de 7. aug. 1953, în orașul ȚH. Gheorgheni, domiciliat în drum. ȚH. Gheorgheni, Str. Albalongot nr. 16 profesa la Școala Generală Deliboceni de către următoarele:

În declarația de la 7. aug. 1984 m-am putut preciza exact unde mă aflam pe data de 4 și 5 iunie 1984 din cauză că a trecut destul de mult timp de atunci.

Pe data de 4. iunie la ora 6 dimineața am plecat din ȚH. Gheorgheni și am sosit la Deliboceni pe la ora 8. De la 8 până la ora 14 am lucrat orele de curs și am venit la Borzolt, unde am stat până la ora 4³⁰ dimineața ziua următoare, 5 iunie. Am dormit în această noaptea la Borzolt. Pe data de 5 iunie dimineața m-am dus la Deliboceni, și am avut acolo program medical până la ora 13. La ora 13 m-am reîntors la Borzolt, și am avut de explorat din ȚH. Gheorgheni în timpul amiezii acești zile de la Borzolt, în locuința căreia mă aflam.

14. aug. 1984
Borzolt

Rovina Gabu